

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

Ανάλυση της Διαβάθμισης Κινδύνου των Εισερχόμενων Ροών Υψηκών Τρίτων Χωρών στην Ελλάδα για τα έτη 2015-2021

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία Ειδίκευσης
«Διοικητική της διακινδύνευσης στην παγκόσμια πολιτική»

Γεωργία Δ. Φώτη

Τριμελής επιτροπή:
Επίκουρος Καθηγητής Ευστάθιος Τ. Φακιολάς (ε)
Δρ. Μαρίνα Ελευθεριάδου
Αναπληρωτής Καθηγητής Νικήτας-Σπύρος Κουτσούκης

(ε) – Επιβλέπων

Τελική έκδοση

Κόρινθος, 2022

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE
SCHOOL OF SOCIAL & POLITICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE & INTERNATIONAL RELATIONS

MASTER'S PROGRAMME IN
"GLOBAL RISKS AND ANALYTICS"

Risk Analysis of Third Country Nationals Incoming Flows in Greece for the years 2015-2021

*Master's dissertation specializing in
"Risk management in global politics"*

Georgia D. Foti

Committee:
Assistant Professor Efstathios T. Fakiolas (s)
Dr. Marina Eleftheriadou
Associate Professor Nikitas -Spiros Koutsoukis
(s) – Supervisor

Final version

Corinth, Greece, 2022

Abstract

The incoming flows of third-country nationals (tcn's) coming not only from the Middle East but also from Africa have brought challenges to both the economies and societies of the European Union (EU) in the last decade. Greece, together with Italy, is one of the first countries that had to take action, meaning, on the one hand, to manage the flows and, on the other hand, to protect from the risks they entail.

With the contribution of the existing bibliography, it is found that the migration policy of the country has been changing over the years and each government has been trying to protect its borders, create suitable reception and housing conditions, coordinate the actions of the agencies involved, as well as plan and implement integration policies. At the same time, emerging risks must be prevented and managed before they turn into a crisis with devastating consequences for the society. In this thesis, with the contribution of the risk management tools, we identify and analyze these risks which are generally related to the economic, social, health and safety sectors. Next, we proceed with their calibration, taking into account the probability of their occurrence and impact. After putting them into a risk matrix, this helps us to highlight the most important risk for which we finally examine the possible outcomes using tree analysis.

Keywords: migration - refugee flows, risk, risk management, risk matrix, event tree analysis

Περίληψη

Οι εισερχόμενες ροές υπηκόων τρίτων χωρών (υ.τ.χ.) κυρίως από την Μέση Ανατολή αλλά και την Αφρική την τελευταία δεκαετία επέφεραν προκλήσεις τόσο για τις οικονομίες όσο και για τις κοινωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μαζί με την Ιταλία στις πρώτες χώρες που έπρεπε να λάβουν δράση αφενός για να διαχειριστούν τις εν λόγω ροές αφετέρου για να θωρακιστούν από τους όποιους κινδύνους συνεπάγονται.

Με την συνεισφορά της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, διαπιστώνουμε ότι η μεταναστευτική πολιτική της χώρας στο πέρασμα των χρόνων αλλάζει και η εκάστοτε κυβέρνηση προσπαθεί να προστατέψει τα σύνορά της, να δημιουργήσει κατάλληλες συνθήκες υποδοχής, στέγασης, να συντονίσει τις δράσεις των εμπλεκόμενων φορέων αλλά και να σχεδιάσει και να εφαρμόσει πολιτικές ένταξης. Παράλληλα όμως, οφείλει να προλαμβάνει και να διαχειρίζεται τους κινδύνους που ανακύπτουν προτού μετατραπούν σε κρίση έχοντας καταστροφικές συνέπειες για την κοινωνία. Στην παρούσα διπλωματική εργασία, με την συμβολή των εργαλείων της διοίκησης της διακινδύνευσης αναγνωρίζουμε και αναλύουμε τους κινδύνους οι οποίοι σχετίζονται εν γένει με τον οικονομικό, κοινωνικό τομέα, την υγεία και την ασφάλεια. Ακολούθως, προβαίνουμε στην βαθμονόμησή τους λαμβάνοντας υπόψη την πιθανότητα εμφάνισης και τον αντίκτυπό τους. Αφού τους εντάξουμε σε μία μήτρα κινδύνων, θα αναδείξουμε τον σημαντικότερο κίνδυνο για τον οποίο στο τέλος εξετάζουμε τις πιθανές εκβάσεις με την χρήση της δενδρικής ανάλυσης.

Όροι – κλειδιά: μεταναστευτικές – προσφυγικές ροές, κίνδυνος, διακινδύνευση, μήτρα κινδύνων, δενδρική ανάλυση

Ευχαριστίες

Με το πέρας της διπλωματικής μου εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Ευστάθιο Τ. Φακιολά, ο οποίος καθ'όλη την διάρκεια της συγγραφής ήταν πρόθυμος προκειμένου να με καθοδηγήσει, καθώς και να μου λύσει κάθε ανακύπτουσα απορία. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Διευθυντή του προγράμματος Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Νικήτα - Σπυρίδωνα Κουτσούκη όπως επίσης και το σύνολο των καθηγητών για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν.

Τέλος, δεν μπορώ να παραλείψω να ευχαριστήσω και να αφιερώσω την εργασία μου στους δύο άντρες της ζωής μου, στον Άγγελό μου και στον μικρό μας Πολυχρόνη, οι οποίοι αν και τους στέρησα πολύτιμο χρόνο, ήταν συνεχώς δίπλα μου ενθαρρύνοντάς με να φτάσω στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Γεωργία Φώτη, Σεπτέμβριος 2022.

Περιεχόμενα

Abstract.....	I
Περίληψη	II
Ευχαριστίες.....	III
Περιεχόμενα.....	IV
Κατάλογος Πινάκων	VI
Κατάλογος Γραφημάτων	VII
Κατάλογος Εικόνων.....	VIII
1. Εισαγωγή	1
2. Η Ελληνική μεταναστευτική πολιτική και η διαχείριση των συνόρων	6
2.1 Σημαντικές εξελίξεις κατά τα έτη 2015-2021.....	6
2.2 Η πολιτική των Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.).....	10
2.3 Οι εθνικοί φορείς διαχείρισης των συνόρων και η συνεργασία με τον Frontex.....	12
3. Διοίκηση της διακινδύνευσης.....	18
3.1 Αναγνώριση και ανάλυση των κινδύνων.....	18
3.1.1 Αντίκτυπος στην υγεία.....	18
3.1.2 Γκετοποίηση αστικών κέντρων.....	19
3.1.3 Έξαρση της εγκληματικότητας.....	20
3.1.4 Επιβάρυνση της οικονομίας.....	23
3.1.5 Άνοδος του εθνικισμού-ρατσισμού	24
3.1.6 Αλλοίωση πολιτισμικής ταυτότητας.....	26
3.1.7 Υποκλοπή πληροφοριών-κατασκοπεία.....	27
3.1.8 Ριζοσπαστικοποίηση των προσφύγων	28
3.1.9 Εκδήλωση τρομοκρατικής επίθεσης.....	29
4. Αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων.....	33
4.1 Εκτίμηση των κινδύνων με την χρήση Risk Matrix	33
4.2 Ενδεικτικός χειρισμός σημαντικότερου κινδύνου με την χρήση Event Tree Analysis	40

5. Συμπεράσματα	43
Κατάλογος πηγών	45

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Αριθμός χερσαίων και θαλάσσιων αφίξεων στην Ελλάδα κατά τα έτη 2015-2021 (Πηγή: Βασισμένο σε Έπατη Αρμοστεία, 2022).

Πίνακας 2: Κλίμακα πιθανότητας και αντικτύπου.

Πίνακας 3: Κλίμακα προτεραιότητας.

Πίνακας 4: Αριθμός επιστροφών στην Τουρκία από Ελλάδα. Σημείωση: Από τον Μάρτιο του 2020 δεν έχουν πραγματοποιηθεί επιστροφές λόγω της πανδημίας του Covid-19 (Πηγή: Βασισμένο σε Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020a).

Πίνακας 5: Διαμένοντες και χωρητικότητα στα Κ.Υ.Τ. των νήσων κατά την 1/11/2017-2021 (Πηγή: Βασισμένο σε Εικόνες της Κατάστασης Νήσων Ανατολικού Αιγαίου, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2022c).

Πίνακας 6: Διαβάθμιση κινδύνων.

Πίνακας 7: Μήτρα κινδύνου (Risk Matrix 5x5).

Πίνακας 8: Δενδρικής ανάλυσης (ETA).

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1: Συλλήψεις παράνομης εισόδου και παραμονής στην Ελλάδα 2015-2019 (Πηγή: Βασισμένο σε Ελληνική Αστυνομία, 2022a).

Γράφημα 2: Αριθμός αιτήσεων ασύλου στην Ελλάδα κατά τα έτη 2013-2021 (Πηγή: Υπηρεσία Ασύλου, 2022).

Γράφημα 3: Ο όγκος των δραστών στην Ελλάδα σε χιλιάδες (Πηγή: Livas et al., 2022).

Γράφημα 4: Αριθμός συλληφθέντων διακινητών μη νόμιμων αλλοδαπών για τα έτη 2015-2020 (Πηγή: Βασισμένο σε Ελληνική Αστυνομία, 2022b).

Γράφημα 5: Ποσοστό αλλοδαπών εγκληματικών ομάδων για τα έτη 2015-2020 (Πηγή: Βασισμένο σε Ελληνική Αστυνομία, 2022).

Γράφημα 6: Αριθμοί ανέργων και απασχολούμενων (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Γράφημα 7: Αριθμός αποτυχημένων, αποτρεπόμενων ή ολοκληρωμένων τρομοκρατικών επιθέσεων στην Ε.Ε. από το 2010 έως το 2021 (Πηγή: Statista, 2022a).

Γράφημα 8: Αριθμός υπόπτων που συνελήφθησαν για τρομοκρατικά αδικήματα στην Ε.Ε. από το 2010 έως το 2021 (Πηγή: Statista, 2022b).

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Κύριοι σκοποί της επιχείρησης Ποσειδών (Πηγή: FRONTEX,2015b).

Εικόνα 2: Εθνικιστικά-ακροδεξιά κόμματα στην Ευρώπη (Πηγή: Newsbeast.gr, 2018).

1. Εισαγωγή

Η Ε.Ε. κλήθηκε να αντιμετωπίσει τεράστια κύματα μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών ως απόρροια, κυρίως των δυσμενών γεωπολιτικών εξελίξεων που έλαβαν χώρα στη Μέση Ανατολή. Το 2015 εισήλθαν στην Ευρώπη περίπου 1,5 εκατομμύριο υ.τ.χ. μεγάλο ποσοστό των οποίων αφίχθη στη χώρα μας (Seychell, 2017). Η μεταναστευτική – προσφυγική κρίση που έπληξε την γηραιά ήπειρο την τελευταία δεκαετία, επέφερε προκλήσεις ανθρωπιστικής, πολιτικής, κοινωνικοοικονομικής φύσεως, καθώς και προκλήσεις ασφάλειας καταδεικνύοντας την ανάγκη μίας ολιστικής διαχείρισης του φαινομένου.

Ένεκα της γεωγραφικής της θέσης η Ελλάδα συγκέντρωσε πλήθος ροών που εγκλωβίστηκαν στο εσωτερικό της ιδιαίτερα μετά το κλείσιμο της βαλκανικής οδού και την υπογραφή της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα να εμποδίσουν τη ροή των προσφύγων στην Κεντρική Ευρώπη (Παπαγιαννάκης, 2020). Όπως φαίνεται στο παρακάτω πίνακα το 2015 καταγράφηκαν συνολικά 861.630 χιλιάδες αφίξεις.

Πίνακας 1: Αριθμός χερσαίων και θαλάσσιων αφίξεων στην Ελλάδα κατά τα έτη 2015-2021 (Πηγή: Βασισμένο σε Ύπατη Αρμοστεία, 2022).

ΕΤΟΣ	ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ
2015	856723	4907
2016	173450	3784
2017	29718	6592
2018	32494	18014
2019	59726	14887
2020	9714	5982
2021	4331	4826
ΣΥΝΟΛΟ	1.166.156	58.992

Συνεπώς, οι ελληνικές αρχές έπρεπε να αντιμετωπίσουν ορισμένες από τις πρωταρχικές ανάγκες των ανθρώπων αυτών όπως είναι η διαμονή, η διατροφή και η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη αλλά και να λάβουν μέτρα ώστε να ενεργοποιηθούν οι διαδικασίες ασύλου και τα προγράμματα κοινωνικής ένταξης (Tsitselikis, 2018). Επιπλέον, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής σε Ευρώπη και Ελλάδα κλήθηκαν να αναλογιστούν τους κινδύνους που ενδέχεται να

προκύψουν και να αναζητήσουν λύσεις για να τους διαχειριστούν πριν μετατραπεί το φαινόμενο αυτό σε κρίση.

Αρκετοί ερευνητές έχουν ήδη αναγνωρίσει ορισμένους κινδύνους που ωστόσο χρειάζεται μία περαιτέρω εμβάθυνση και έρευνα προκειμένου να διαπιστωθεί η πιθανότητα εμφάνισης και ο αντίκτυπός τους. Ενδεικτικά θα λέγαμε, ότι οι κίνδυνοι αυτοί σχετίζονται με τη δημόσια και την κρατική ασφάλεια (τρομοκρατία – εγκληματικότητα), τη δημόσια υγεία, την οικονομία, την πολιτική και ευρύτερα την κοινωνία (Bossis & Lambas 2018, Livas et al. 2022).

Υπό το πρίσμα αυτό, το κεντρικό ερώτημα της εργασίας είναι: Ποιοι είναι οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει η Ελλάδα από τις μεταναστευτικές – προσφυγικές ροές των τελευταίων χρόνων και τις μαζικές αφίξεις υ.τ.χ.; Ποιες είναι οι ενδεδειγμένες ενέργειες ούτως ώστε να αποφευχθούν οι πιθανές αρνητικές εκβάσεις του σημαντικότερου εξ’ αυτών κινδύνου; Ο σημαντικότερος κίνδυνος που προέκυψε από την διαβάθμιση των κινδύνων στην παρούσα εργασία, σχετίζεται με την εκδήλωση τρομοκρατικής επίθεσης στη χώρα μας. Σε περίπτωση που επιβεβαιωθεί το εν λόγω σενάριο αντιλαμβανόμαστε ότι το εύρος των συνεπειών θα είναι μεγάλο. Από την δενδρική ανάλυση που πραγματοποιήθηκε γίνεται σαφές ότι αν ο κίνδυνος αναγνωρισθεί εγκαίρως και αν λειτουργήσουν τα σχέδια ασφαλείας των κρίσιμων υποδομών και των δημόσιων χώρων θα αποφευχθούν οι κακές εκβάσεις του.

Σύμφωνα με τους Aven και Renn (2010), δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός για τον κίνδυνο και στην βιβλιογραφία συναντάει κανείς πληθώρα ορισμών η οποία προκαλεί σύγχυση και δυσχεραίνει την αποτελεσματική διαχείρισή του. Ο ορισμός που δίνεται από τους ίδιους είναι ότι *«ο κίνδυνος αναφέρεται στην αβεβαιότητα και τη σοβαρότητα των γεγονότων και των συνεπειών (ή των αποτελεσμάτων) μιας δραστηριότητας σχετικά με κάτι που έχει ανθρώπινη αξία»*. Η διαχείριση κινδύνων (Risk Management) παρέχει όλα τα κατάλληλα εργαλεία ούτως ώστε να ληφθούν οι πλέον σωστές αποφάσεις που θα ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις του κινδύνου.

Σκοπός λοιπόν της παρούσας εργασίας είναι, μέσω της μελέτης της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, των στατιστικών δεδομένων και των εργαλείων της Διαχείρισης Κινδύνων, να αναγνωριστούν οι κίνδυνοι που αναδύονται στην Ελλάδα ένεκα του μεταναστευτικού – προσφυγικού ζητήματος κατά τα έτη 2015-2021. Με αυτόν τον τρόπο, θα δοθεί μία σφαιρική εικόνα για το μέγεθος των μεταναστευτικών – προσφυγικών ροών, η οποία θα μας βοηθήσει να εξάγουμε σημαντικά συμπεράσματα για τους κινδύνους που εγκυμονούν για τη χώρα, καθώς και τον αντίκτυπο που έχουν. Αφού εντοπιστούν και αναλυθούν οι κίνδυνοι ως προς την πιθανότητα και τον αντίκτυπό τους, θα ιεραρχηθούν ως προς την σημαντικότητά τους.

Η σημαντικότητα θα εξαχθεί από το γινόμενο της πιθανότητας εκδήλωσης και του αντίκτυπου. Στον παρακάτω πίνακα 2 παρουσιάζουμε την κλίμακα που θα χρησιμοποιηθεί και ορίζει τις

τιμές που θα αποδοθούν αντίστοιχα. Η πιθανότητα εκδήλωσης των κινδύνων βαθμολογείται από 1-5 (σπάνιο-βέβαιο), ο αντίκτυπός τους επίσης από 1-5 (ασήμαντος-καταστροφικός) και η κλίμακα που θα χρησιμοποιηθεί έχει ως εξής:

Πίνακας 2: Κλίμακα πιθανότητας και αντικτύπου.

ΒΑΘΜΟΣ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ	ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ
1	ΣΠΑΝΙΟ	ΑΣΗΜΑΝΤΟΣ
2	ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΠΙΘΑΝΟ	ΜΕΤΡΙΟΣ
3	ΠΙΘΑΝΟ	ΣΟΒΑΡΟΣ
4	ΠΟΛΥ ΠΙΘΑΝΟ	ΠΟΛΥ ΣΟΒΑΡΟΣ
5	ΒΕΒΑΙΟ	ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΟΣ

Επιπλέον, θα χαρακτηρίσουμε την προτεραιότητα με διαφορετικά χρώματα από πολύ χαμηλή έως πολύ ύψηλη με βάση την κλίμακα που ορίζουμε στον κάτωθι πίνακα.

Πίνακας 3: Κλίμακα προτεραιότητας.

ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ	ΧΡΩΜΑ
1-3	ΠΟΛΥ ΧΑΜΗΛΗ	
4-6	ΧΑΜΗΛΗ	
7-11	ΜΕΤΡΙΑ	
12-19	ΥΨΗΛΗ	
20-25	ΠΟΛΥ ΥΨΗΛΗ	

Στο τέλος, η έρευνα θα ολοκληρωθεί με την χρήση Δενδρικής Ανάλυσης Κινδύνου (Event Tree Analysis) του σημαντικότερου κινδύνου όπου εκεί θα καταγραφούν οι ενδεδειγμένες ενέργειες χειρισμού που οδηγούν σε πιθανές θετικές και αρνητικές εκβάσεις σε περίπτωση που αυτός εκδηλωθεί.

Η διπλωματική εργασία θα βασιστεί σε ελληνική, καθώς και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, κυρίως άρθρων επίσημων περιοδικών. Επιπρόσθετα, θα γίνει χρήση στατιστικών δεδομένων και πληροφοριών από ανοιχτές πηγές του διαδικτύου όπως είναι ενδεικτικά οι ιστοσελίδες του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (UNCHR), του Διεθνή Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και της Ε.Ε., από τα οποία θα εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα. Επίσης, δεδομένα και χρήσιμες πληροφορίες θα αντληθούν από τις ετήσιες αναλύσεις κινδύνου των τελευταίων χρόνων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) και των εκθέσεων του Οργανισμού της Ε.Ε. για τη Συνεργασία στον τομέα της Επιβολής του Νόμου (EUROPOL).

Σε αυτό το σημείο, ο εννοιολογικός προσδιορισμός των εννοιών μετανάστης και πρόσφυγας καθίσταται σημαντικός, καθώς στο δημόσιο λόγο διακρίνουμε συχνά να αλληλοσυγχέονται οι όροι. Σύμφωνα με το Γλωσσάριο της Μετανάστευσης του ΔΟΜ (2019), μετανάστες είναι τα άτομα που μετακινούνται σε άλλες χώρες κατ'επιλογήν, χωρίς δηλαδή να διώκονται ή να απειλούνται από τη χώρα τους, αλλά κυρίως για να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο επιδιώκοντας καλύτερες εργασιακές ευκαιρίες. Επίσης, μετανάστης χωρίς έγγραφα, είναι το άτομο που εισέρχεται παράνομα σε μία χώρα ή παραμένει σε αυτή χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις (ΔΟΜ, 2019).

Από την άλλη, σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης (1951), ως πρόσφυγες ορίζονται τα άτομα που φεύγουν κυνηγημένα από τις χώρες τους, είτε εξαιτίας συρράξεων, είτε διώξεων. Αναγκάζονται λοιπόν, να εγκαταλείψουν τις πατρίδες τους κυριευμένοι από φόβο και να ζητήσουν προστασία σε άλλες χώρες προκειμένου να διαφύγουν από πολύ επικίνδυνες για την ζωή τους καταστάσεις.

Θα λέγαμε λοιπόν, ότι το βασικό χαρακτηριστικό που διαχωρίζει τους μετανάστες από τους πρόσφυγες, είναι ότι οι πρώτοι μετακινούνται εκουσίως και έχουν την δυνατότητα να επιστρέψουν στη χώρα από την οποία κατάγονται όποτε και αν το αποφασίσουν έχοντας την προστασία της κυβέρνησής τους. Από την άλλη, οι πρόσφυγες δεν έχουν αυτήν την δυνατότητα και για αυτό το λόγο τυγχάνουν προστασίας από το Διεθνές Δίκαιο, όπου τόσο τα κράτη όσο και οι Διεθνείς Οργανισμοί δύνανται να παρέχουν βοήθεια. Επιπλέον, προστατεύονται από την αρχή της μη επαναπροώθησης που προβλέπει ότι κανένας πρόσφυγας δεν πρέπει να επαναπροωθείται σε χώρα όπου η ζωή του ή η ελευθερία του βρίσκεται υπό απειλή (Travis 2015, Edwards 2016).

Όπως είναι γνωστό, η πλειονότητα των ανθρώπων που καταφθάνουν στη χώρα μας προέρχονται από χώρες όπως τη Συρία και το Αφγανιστάν που βιώνουν πολέμους και έτσι δικαίως χρήζουν διεθνούς προστασίας. Ωστόσο, ορισμένοι από άλλες φτωχές χώρες, εκμεταλευόμενοι την όλη κατάσταση, χρησιμοποιώντας κοινά σημεία εισόδου, εισέρχονται

στη χώρα μας για ένα καλύτερο αύριο, χωρίς να δικαιούνται διεθνή προστασία. Το γεγονός αυτό, επιβαρύνει την κατάσταση διότι ο αριθμός των αιτήσεων υποβολής ασύλου ολοένα και αυξάνεται και υπάρχει μεγάλη αναμονή στην εξέτασή τους. Δεδομένου ότι τα στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν στην εν λόγω διπλωματική αναφέρονται σε προσφυγικές αλλά και σε μεταναστευτικές ροές θα γίνει η χρήση του όρου υπήκοοι τρίτων χωρών-υ.τ.χ. (third countries nationals - tcn's) ο οποίος θεωρείται πιο διευρυμένος και αφορά άτομα εκτός χωρών Ε.Ε.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η μεταναστευτική πολιτική περιλαμβάνει τα μέτρα και τις πρακτικές που υιοθετούνται επί την βάση δύο απαραίτητων συμπληρωματικών αξόνων. Συγκεκριμένα, ο πρώτος άξονας αφορά τις συνθήκες υποδοχής, διαμονής των υ.τ.χ. που σκοπεύουν να παραμείνουν προσωρινά ή μόνιμα στη χώρα, καθώς και τον έλεγχο των συνόρων, την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και παραμονής. Ο δεύτερος άξονας αφορά την κοινωνική ένταξη, την στέγαση, την πρόνοια, την εκπαίδευση και απασχόληση του ήδη υπάρχοντα νόμιμου μεταναστευτικού πληθυσμού που δεν έχει την εθνικότητα της χώρας (Μπάγκαβος και Παπαδοπούλου, 2002). Από την άλλη πλευρά, η πολιτική ασύλου σχετίζεται με τα μέτρα απόδοσης διεθνούς προστασίας αλλά και με διαδικασίες απόδοσης προσωρινής προστασίας στους δικαιούχους.

Στη παρούσα εργασία, δεν θα περιοριστούμε στην μεταναστευτική πολιτική με την αυστηρή έννοια του όρου αλλά θα επεκταθούμε και στα μέτρα που αφορούν τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, λόγω του ότι αυτά τα φαινόμενα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους. Θα λέγαμε ότι συνήθως οι αιτούντες άσυλο εστερνίζονται την ιδιότητα του μετανάστη αποκτώντας μόνιμη εγκατάσταση και ένταξη στην αγορά εργασίας στη χώρα υποδοχής ενώ οι μετανάστες, προκειμένου να καταφέρουν να εισέλθουν κάνουν χρήση των διαδικασιών για χορήγηση προσφυγικής ιδιότητας.

Συνοψίζοντας λοιπόν, η παρούσα εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Το 1^ο κεφάλαιο περιλαμβάνει την εισαγωγή. Στο 2^ο κεφάλαιο προσεγγίζεται η ελληνική μεταναστευτική πολιτική των τελευταίων χρόνων (2015-2021) όπου θα παρουσιαστούν τα βασικά χαρακτηριστικά της και θα μελετηθούν οι δομές και η οργάνωσή της. Έπειτα, στο 3^ο κεφάλαιο μέσα από το χρήσιμο εργαλείο της διοίκησης της διακινδύνευσης θα αναγνωρισθούν και θα αποτυπωθούν οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν ένεκα του μεταναστευτικού φαινομένου για τη χώρα μας. Οι κίνδυνοι αυτοί όπως αναφέρθηκε παραπάνω αφορούν την δημόσια και κρατική ασφάλεια, την υγεία, την οικονομία, την πολιτική και ευρύτερα την κοινωνία. Επιπλέον, στο 4^ο κεφάλαιο, για να ιεραρχηθούν οι εν λόγω κίνδυνοι, θα υπολογισθεί ο αντίκτυπος και η πιθανότητα εκδήλωσής τους με την χρήση των εργαλείων της διακινδύνευσης και ειδικότερα με την χρήση μήτρας κινδύνου (Risk Matrix). Επίσης, θα γίνει ανάλυση των πιθανών εκβάσεων του σημαντικότερου κινδύνου, που θα αναχθεί από την μήτρα κινδύνων, χρησιμοποιώντας το εργαλείο της δένδρικής ανάλυσης κινδύνου (Event Tree Analysis) τεσσάρων σταδίων. Τέλος, στο 5^ο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα.

2. Η Ελληνική μεταναστευτική πολιτική και η διαχείριση των συνόρων

Οι γεωπολιτικές εξελίξεις που έλαβαν χώρα στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή από το 2011 και έπειτα, προκάλεσαν μία από τις μεγαλύτερες μετακινήσεις πληθυσμών που αναζητούσαν διεθνή προστασία με προορισμό την ευρωπαϊκή ήπειρο. Η Ιταλία αρχικά και η Ελλάδα αργότερα ήταν οι χώρες που βρέθηκαν στο επίκεντρο της μεταναστευτικής – προσφυγικής κρίσης. Η χώρα μας το 2012 προβαίνει στην κατασκευή φράχτη 12,5 χιλιομέτρων στα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα στον Έβρο και υλοποιεί την επιχείρηση «Ασπίδα» και «Ξένιο Ζεύς» αποσπώντας περισσότερους από 2.500 και 2.000 χιλιάδες αντίστοιχα ενστόλους για τον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης στον Έβρο και στην ηπειρωτική Ελλάδα (Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη 2012, Booth et al. 2014).

Ωστόσο, το 2015 βρίσκει τη χώρα μας απροετοίμαστη και αποτελεί ένα ορόσημο στην μεταναστευτική πολιτική. Οι ιθύνοντες έπρεπε να λάβουν άμεσα σημαντικές αποφάσεις αναφορικά με την διαχείριση των συνόρων προκειμένου να περιοριστούν οι ροές. Επίσης, ήταν επιτακτικό να σχεδιάσουν κατάλληλες συνθήκες υποδοχής και στέγασης για τον ήδη υπάρχοντα πληθυσμό.

2.1 Σημαντικές εξελίξεις κατά τα έτη 2015-2021

Το 2015, το ξέσπασμα της προσφυγικής κρίσης λαμβάνει χώρα υπό την κυβέρνηση της συνεργασίας του Συνασπισμού Ριζοσπαστικής Αριστεράς (ΣΥ.ΡΙΖ.Α.) και των Ανεξαρτήτων Ελλήνων (ΑΝ.ΕΛΛ.). Η νεοεκλεγείσα κυβέρνηση προσπαθώντας να απαλλάξει τη χώρα από τα οδυνηρά μηνόμια βάζει σε δεύτερη μοίρα την διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος (Παπαγιαννάκης, 2020).

Το 2016 ένα χρόνο μετά την εκλογή του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., ιδρύεται με το προεδρικό διάταγμα 123/16 το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής (Papatzani et al., 2020). Ο Νόμος 4375/2016 ρυθμίζει τις αρμοδιότητες της εκάστοτε υπηρεσίας του υπουργείου αλλά και τις διαδικασίες

που απαιτούνται για να χορηγηθεί καθεστώς διεθνούς προστασίας (Karagiannopoulou et al., 2020).

Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί ότι το νομικό πλαίσιο της χώρας είναι συνυφασμένο με την ευρωπαϊκή νομοθεσία προς μία πορεία κοινής μεταναστευτικής πολιτικής. Για τον σκοπό αυτό, η Ε.Ε. εκδίδει πληθώρα οδηγιών τις οποίες η χώρα μεταφέρει στην νομοθεσία της εκδίδοντας νόμους. Επιπλέον, όλα αυτά τα χρόνια εκδίδονται προεδρικά διατάγματα, υπουργικές αποφάσεις και εγκύκλιοι που ρυθμίζουν τα θέματα για την διαχείριση του προσφυγικού – μεταναστευτικού ζητήματος.

Στις 18 Μαρτίου 2016, η Ε.Ε. προκειμένου να περιοριστούν οι προσφυγικές ροές, προέβει σε συμφωνία με την Τουρκία και υπογράφεται η λεγόμενη «Κοινή Δήλωση» η οποία προβλέπει μεταξύ άλλων ότι

«Όλοι οι «παράτυποι μετανάστες» που θα φθάνουν από την Τουρκία στην Ελλάδα μετά τις 20 Μαρτίου 2016 θα επιστρέφονται στην Τουρκία, στη βάση διμερούς συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας». Επίσης, «Όλοι όσοι δεν καταθέτουν αίτημα ασύλου και όσων η αίτηση κρίνεται αβάσιμη ή απαράδεκτη θα επιστρέφονται στην Τουρκία».

Η Τουρκία προς αντάλλαγμα λαμβάνει ισχυρή οικονομική υποστήριξη από την Ε.Ε. ώστε να ανταπεξέλθει. Οι ροές πράγματι όπως είδαμε και στον Πίνακα 1 παρουσίασαν μία σημαντική μείωση μετά την εν λόγω συμφωνία ωστόσο λόγω του ότι ο αριθμός των επιστροφών σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα 4 ήταν αρκετά περιορισμένος, αυτό είχε ως αποτέλεσμα να εγκλωβιστούν στα νησιά χιλιάδες υ.τ.χ. επιβαρύνοντας έτσι, τις ήδη άθλιες συνθήκες διαβίωσης (Τσουφλίδου και Χατζηαντωνίου, 2019).

Πίνακας 4: Αριθμός επιστροφών στην Τουρκία από Ελλάδα. Σημείωση: Από τον Μάρτιο του 2020 δεν έχουν πραγματοποιηθεί επιστροφές λόγω της πανδημίας του Covid-19 (Πηγή: Βασισμένο σε Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020a).

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ
2016	801
2017	683
2018	322
2019	195
2020	139

Όπως θα δούμε αναλυτικά στην παρακάτω ενότητα, η κυβέρνηση δημιουργεί κέντρα φιλοξενίας τα λεγόμενα Κ.Υ.Τ. για να ενισχύσει το σύστημα υποδοχής της. Ωστόσο, την

περίοδο εκείνη τα νησιά κατακλύονται από πρόσφυγες οι οποίοι μη έχοντας θέση στα Κ.Υ.Τ. δημιουργούσαν αυτοσχέδιους καταυλισμούς εντός των νησιών προκειμένου να διαμείνουν. Το γεγονός αυτό πυροδότησε εντάσεις και έντονες αντιδράσεις στις τοπικές κοινωνίες με αποτέλεσμα να λαμβάνουν χώρα ολοένα και περισσότερο ρατσιστικά και ξενοφοβικά περιστατικά (Παπαγιαννάκης, 2020). Σημαντική πρωτοβουλία το ίδιο έτος ήταν η πρόβλεψη του προγράμματος ESTIA που προσέφερε θέσεις φιλοξενίας σε πολλές περιοχές ανά την επικράτεια.

Τέλη του 2016, συστήνεται το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, προς μία προσπάθεια αποτελεσματικότερης διαχείρισης του φαινομένου, η οποία ωστόσο στην έλλειψη ενός βασικού εθνικού σχεδίου δεν απέδωσε καρπούς. Ναι μεν ενισχύθηκε το σύστημα υποδοχής και ταυτοποίησης και βελτιώθηκε η διαδικασία ασύλου αλλά δεν υπήρχε ο κατάλληλος σχεδιασμός ούτως ώστε να μην γίνει σωστή αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων (Παπαγιαννάκης, 2020).

Όσον αφορά την κοινωνική ένταξη, η Εθνική Στρατηγική ήταν αναχρονιστική δεδομένου ότι είχε εκπονηθεί το 2013 και έκτοτε δεν είχε αναθεωρηθεί. Προς μία τέτοια κατεύθυνση προς το τέλος του 2017 υλοποιήθηκε μία σημαντική πρωτοβουλία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης η οποία λειτούργησε τα λεγόμενα Κέντρα Ένταξης Μεταναστών (Κ.Ε.Μ.). Μέχρι τα μέσα του 2018 είχαν συσταθεί έντεκα Κ.Ε.Μ. σε δέκα δήμους της χώρας. Τα εν λόγω κέντρα παρέχουν ακόμα και σήμερα πλήθος υπηρεσιών στον μεταναστευτικό – προσφυγικό πληθυσμό που αφορούν μεταξύ άλλων στην εξυπηρέτησή τους σε διάφορα αιτήματα μέσω συμβουλευτικών παροχών και στην υλοποίηση δράσεων για την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης. Για παράδειγμα οι δράσεις περιλαμβάνουν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την προώθηση διαπολιτισμικών δραστηριοτήτων. Όπως αναφέρει η έκθεση της κοινωνικής ένταξης από το 2017 έως και το τρίτο τρίμηνο του 2021 έχουν εξυπηρετηθεί περίπου 49.170 ωφελούμενοι (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2022a).

Παράλληλα, στις αρχές του 2018 η Τοπική Αυτοδιοίκηση προβλέπει την σύσταση του Δικτύου Πόλεων για την Ένταξη. Στο εν λόγω εγχείρημα συμμετέχουν δεκαοκτώ δήμοι με γνώμονα την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και την υιοθέτηση σημαντικών δράσεων για την κοινωνική ένταξη των υ.τ.χ. (Cnigreece.gr, 2018).

Τον Ιούλιο του 2019 με την εκλογή της Νέας Δημοκρατίας καταργήθηκε το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής και συγχωνεύτηκε με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη όπου μετά από έξι μήνες επανασυστάθηκε ως Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου με σκοπό την συγχώνευση των διοικητικών διαδικασιών και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2021a). Η νέα κυβέρνηση ανακοίνωσε μια πιο περιοριστική πολιτική για την μετανάστευση έχοντας ως βασικούς στόχους την μείωση του αριθμού των αφίξεων, την αποσυμφόρηση των Κ.Υ.Τ., την αύξηση

των επιστροφών στην Τουρκία αλλά και την ενίσχυση των μέτρων ελέγχου των συνόρων (Gemi & Triandafyllidou, 2019). Ο νέος πρωθυπουργός της χώρας σε δήλωσή του αναφέρει πως το ζήτημα είναι πρώτα μεταναστευτικό και μετά προσφυγικό αφού το μεγαλύτερο ποσοστό που εισέρχεται στη χώρα είναι οικονομικοί μετανάστες και δεν διατρέχουν κίνδυνο για την ζωή τους (Καθημερινή, 2019).

Τον ίδιο μήνα τελικά αναθεωρήθηκε η Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη. Οι δράσεις που περιλαμβάνει εστιάζουν στην αυτόνομη διαβίωση και στην άμεση πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες δίνοντας αυξημένες αρμοδιότητες στην τοπική αυτοδιοίκηση. Για την υλοποίηση των δράσεων δημιουργήθηκε το πρόγραμμα “Helios” το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επιπλέον, η εν λόγω στρατηγική δίνει έμφαση στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση των αιτούντων άσυλο, καθώς και των δικαιούχων διεθνούς προστασίας ούτως ώστε να διευκολυνθεί η εισχώρησή τους στην αγορά εργασίας. Το 2021 επικαιροποιήθηκε για να εναρμονίζεται με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο της χώρας (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2021b).

Όσον αφορά την εθνική νομοθεσία για το άσυλο τον Νοέμβριο του 2019, αναθεωρείται με την έκδοση του Νόμου 4636/2019. Ο ανωτέρω νόμος τέθηκε σε ισχύ αρχές του 2020 ενισχύοντας την προηγούμενη νομοθεσία. Επίσης, εισήγαγε ασφυκτικές προθεσμίες και χρονοβόρες διαδικασίες οι οποίες παρακωλύουν την διαδικασία πρόσβασης στο άσυλο (Αγγελίδης, 2020). Αξίζει να σημειωθεί ότι αρχές Μαρτίου του 2020 σημειώθηκαν γεγονότα στα χερσαία σύνορα της χώρας στον Έβρο όπου χιλιάδες υ.τ.χ. αποπειράθηκαν να εισέλθουν στην Ελλάδα σε μία προσπάθεια εργαλειοποίησης του μεταναστευτικού από την Τουρκία. Η Ελλάδα προέβη στην αναδρομική αναστολή των αιτήσεων ασύλου για ένα μήνα εκδίδοντας Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ), πράγμα για το οποίο κατηγορήθηκε από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. ότι παραβιάζει το διεθνές δίκαιο (Παπαγιαννάκης, 2020).

Μία σημαντική πρωτοβουλία που προβλέφτηκε τον Αύγουστο 2020 με την υπ’ αριθμ. 10616/2020 ΚΥΑ (ΦΕΚ Β’ 3820) σχετίζεται με την ίδρυση του Μητρώου Ελληνικών και Ξένων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Μ.Κ.Ο.). Κρίθηκε αναγκαίο να καταγράφονται όλα τα άτομα που έρχονται σε επαφή με τους αιτούντες άσυλο ούτως ώστε να διασφαλίζεται η ατομική τους ακεραιότητα και η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2020b).

Αξιοσημείωτο είναι επίσης, ότι τον Σεπτέμβριο του 2020 η Επιτροπή ανακοίνωσε το νέο Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο, μία σειρά προτάσεων που έχουν ως στόχο να καταστήσουν την διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου ενιαία για όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης. Οι προτάσεις καλύπτουν πολλούς τομείς της μεταναστευτικής πολιτικής που αφορούν τις διαδικασίες ασύλου και υποδοχής, την επιστροφή και μετεγκατάσταση, την

πρόβλεψη μηχανισμών για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσεως, καθώς και την βελτιστοποίηση των σχέσεων με τρίτα κράτη (Αραμπατζή, 2022).

Τέλος, το 2021 εγκαινιάζονται οι Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές Νήσων (Κ.Ε.Δ.Ν.) όπως θα δούμε παρακάτω, στα νησιά της Λέρου και της Κω, προς μία προσπάθεια αξιοπρεπούς διαβίωσης των υ.τ.χ. Οι εν λόγω δομές σχεδιάστηκαν μακριά από το αστικό ιστό και πληρούν όλα τα προβλεπόμενα μέτρα ασφαλείας (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2021c).

2.2 Η πολιτική των Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.)

Προκειμένου η Ελλάδα να διαχειριστεί αυτό το φαινόμενο, δημιουργήθηκαν τα Κ.Υ.Τ. με πρωτοβουλία και χρηματοδότηση της Ε.Ε.. Ως τον Ιούνιο του 2016 είχαν υλοποιηθεί Κ.Υ.Τ. στα νησιά Λέσβο, Χίο, Σάμο, Λέρο και Κω τα οποία δεχόταν καθημερινά μεγάλο αριθμό αφίξεων, ως κυριότερα σημεία εισόδου. Η δημιουργία τους προβλέφθηκε στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση με σκοπό να διεξάγεται με επιτυχία η διαδικασία της υποδοχής, καταγραφής και λήψης δακτυλικών αποτυπωμάτων των υ.τ.χ. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2015, Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο 2017a).

Η εφαρμογή όλων των ενεργειών που απαιτούνται προκειμένου να επιτευχθεί η υποδοχή και η ταυτοποίηση όσων εισέρχονται στη χώρα δίχως τις νόμιμες προϋποθέσεις ανατέθηκε στην Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠ.ΥΤ.), σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 4375/2016. Πρωταρχικό μέλημά της, είναι η ενημέρωση των ανωτέρω αναφορικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Όσοι εξ'αυτών επιθυμούν διεθνή προστασία παραπέμπονται αρμοδίως στην Υπηρεσία Ασύλου. Επιπροσθέτως, μεριμνά για την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και ψυχολογικής υποστήριξης. Προς τους σκοπούς αυτούς, συνεργάζεται με διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς αλλά και με Μ.Κ.Ο. Οι Νόμοι 4375/2016 και 4636/2019 ορίζουν όλες τις λεπτομέρειες σχετικά με τις διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2021d).

Καθοριστικής σημασίας ήταν αλλά είναι ακόμα και σήμερα ο ρόλος του FRONTEX, της Europol και του Ευρωπαϊκού Γραφείου Υποστήριξης για το Άσυλο (European Asylum Support Office – EASO), οι οποίοι συνεργάζονται σε καθημερινή βάση με τις αστυνομικές και λιμενικές αρχές προκειμένου να διεξάγονται ομαλά οι διαδικασίες στα Κ.Υ.Τ. Οι αστυνομικές αρχές σε συνεργασία με τον FRONTEX εξακριβώνουν τα στοιχεία ταυτότητας και την εθνικότητα των μεταναστών (screening) και μεριμνούν ώστε να δοθεί προτεραιότητα σε ευάλωτες ομάδες. Έπειτα, λαμβάνουν δακτυλικά αποτυπώματα καταχωρίζοντάς τα στην βάση δεδομένων Eurodac η οποία καθιστά εφικτή την αντιπαραβολή τους. Επιπλέον, διενεργούν ελέγχους σε έγγραφα που πιθανώς κατέχει κάποιος υ.τ.χ. και καταχωρούν τα στοιχεία και τις ληφθείσες φωτογραφίες στα υπάρχοντα συστήματα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2015, Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο 2017a).

Μέχρι να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης οι υ.τ.χ. διαμένουν στα Κ.Υ.Τ. ή σε Δομές. Μετέπειτα, με την ολοκλήρωση των διαδικασιών αυτών και αναλόγως με τις προϋποθέσεις που συντρέχουν είτε γίνεται παραπομπή σε άσυλο, είτε λαμβάνει χώρα διαδικασία μετεγκατάστασης ή επιστροφής. Ακόμη, εάν δεν επιθυμούν να υποβάλλουν αίτημα διεθνούς προστασίας υπόκεινται σε απέλαση ή αν δεν πληρούν τις προϋποθέσεις, κρατούνται σε Κλειστά Κέντρα Υποδοχής ή μεταφέρονται σε Δομές Φιλοξενίας στην ενδοχώρα. Πέρα από αυτό, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία το ανώτατο όριο που μπορεί να τελέσουν σε περιορισμό της ελευθερίας είναι οι είκοσι πέντε (25) ημέρες (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2021c).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι ειδικότερα τα πρώτα χρόνια λειτουργίας οι συνθήκες που επικρατούσαν στα Κ.Υ.Τ. ήταν ακατάλληλες, καθώς υπήρχαν πολλές ελλείψεις και παρά την περιορισμένη χωρητικότητά τους φιλοξενούσαν μεγαλύτερο αριθμό υ.τ.χ. Επιπρόσθετα, ο αριθμός των αφίξεων ήταν μεγάλος σε αντιπαράβολή με τις επιστροφές που ήταν ελάχιστες και χρονοβόρες. Κατά καιρούς σε πολλές εκθέσεις των ευρωπαϊκών και διεθνή οργανισμών γίνονταν λόγος για υπερπληθυσμό και για έλλειψη στοιχειωδών υπηρεσιών (ECRE 2016, Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο 2017b). Οι συνθήκες αυτές έχουν κατά καιρούς πυροδοτήσει εντάσεις αλλά και καταστροφές στα Κ.Υ.Τ. (FRA, 2018). Με το πέρασμα του χρόνου η κατάσταση βελτιώθηκε αφού πραγματοποιήθηκε αποσυμφόρηση των νησιών και μεγάλο ποσοστό προσφύγων έχει μεταφερθεί στην ενδοχώρα (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2022b).

Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να διακρίνουμε τον αριθμό των διαμενόντων σε έκαστο νησί ανά αντιστοιχία της χωρητικότητας των Κ.Υ.Τ. Είναι φανερό ότι από το 2017 έως το 2019 τα Κ.Υ.Τ. είναι υπερπληθυσμένα και οι διαμενοντες υπερτερούν κατά πολύ από την δυναμικότητα των χώρων φιλοξενίας.

Πίνακας 5: Διαμενοντες και χωρητικότητα στα Κ.Υ.Τ. των νήσων κατά την 1/11/2017-2021 (Πηγή: Βασισμένο σε Εικόνες της Κατάστασης Νήσων Ανατολικού Αιγαίου, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2022c).

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΛΕΣΒΟΣ		ΧΙΟΣ		ΣΑΜΟΣ		ΛΕΡΟΣ		ΚΩΣ	
	ΔΙΑΜ	ΧΩΡ	ΔΙΑΜ	ΧΩΡ	ΔΙΑΜ	ΧΩΡ	ΔΙΑΜ	ΧΩΡ	ΔΙΑΜ	ΧΩΡ
01/11/2017	6007	2330	1947	894	2274	700	835	880	909	772
01/11/2018	7576	3100	2374	1014	5004	648	790	860	1111	816
01/11/2019	14520	2840	5040	1014	6228	648	2253	860	3807	816
01/11/2020	7301	10000	2819	1014	4229	648	696	860	759	816
01/11/2021	2919	8000	235	1014	354	2040	94	860	498	816

Σύμφωνα με τον Νόμο 4686/2020 το 2021 δημιουργήθηκαν οι Κ.Ε.Δ.Ν. στα νησιά Σάμο, Κω και Λέρο ενώ αναμένεται να λειτουργήσουν στην Λέσβο και Χίο. Όπως αναφέρει το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου εντός των Κ.Ε.Δ.Ν. υπάρχει δυνατότητα να λειτουργούν Κ.Υ.Τ., Κλειστές Δομές Προσωρινής Υποδοχής, Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης Αλλοδαπών (ΠΡΟ.ΚΕ.Κ.Α.), καθώς και ειδικοί χώροι για ευάλωτες ομάδες. Ειδικότερα, στις Κ.Ε.Δ.Ν. φιλοξενούνται υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς, που είτε έχουν κάνει αίτηση διεθνούς προστασίας είτε πρόκειται να επιστραφούν στη χώρα τους ή εκκρεμεί η απομάκρυνσή τους λόγω αναβολής. Όσοι αιτούνται διεθνή προστασία και συντρέχει εις βάρος τους απόφαση κράτησης παραμένουν σε Κλειστές Δομές Προσωρινής Υποδοχής (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2021c).

Οι δομές φιλοξενίας είναι στην ενδοχώρα και σε αυτές μπορούν να διαμείνουν προσωρινά όσοι αναμένουν την απόφαση περί παροχής διεθνούς προστασίας, καθώς και μέλη της οικογενείας τους αλλά και ασυνόδευτοι ή μη ανήλικοι. Αφού τους επιδοθεί η απόφαση, πρέπει να αποχωρήσουν από την δομή μέσα σε χρονικό διάστημα τριάντα ημερών. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, οι δομές φιλοξενίας ανά την επικράτεια είναι τριάντα δύο. Εντός των δομών παρέχεται σίτιση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη αλλά και εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2022d).

Τέλος, το Νοέμβριο του 2015 η Ύπατη Αρμοστεία μέσω του προγράμματος ΕΣΤΙΑ (Πρόγραμμα Στήριξης Έκτακτης Ανάγκης για την Ένταξη και τη Στέγαση) και με χρηματοδότηση της Ε.Ε., παρείχε στεγαστικές θέσεις σε διαμερίσματα κυρίως για ευάλωτους αιτούντες άσυλο, καθώς και οικονομική υποστήριξη μέσω μετρητών για τους διαμένοντες και μη. Έως τα τέλη του 2021 επωφελήθηκαν συνολικά περίπου 86.000 άτομα ενώ έπειτα την διαχείριση του προγράμματος ανέλαβε το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (ΕΣΤΙΑ, 2022).

2.3 Οι εθνικοί φορείς διαχείρισης των συνόρων και η συνεργασία με τον Frontex

Βάσει της υφιστάμενης νομοθεσίας στη διαχείριση των συνόρων της χώρας, εμπλέκεται ένα σύνολο Υπουργείων και Φορέων, με συχνά αλληλοσυμπληρούμενες αρμοδιότητες. Πιο συγκεκριμένα οι Φορείς αυτοί είναι η Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ.), το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή (Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ.), οι Ένοπλες Δυνάμεις (Ε.Δ.), η Τελωνειακή Υπηρεσία, το Υπουργείο Εξωτερικών (ΥΠ.ΕΞ.), η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠ.Υ.Τ.) και η Υπηρεσία Ασύλου (Υ.Α.).

Αδιαμφισβήτητα, η ΕΛ.ΑΣ., έχει ενεργό ρόλο τόσο σε επιτελικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο. Σύμφωνα με τις προβλέψεις των διατάξεων του Νόμου 2800/2000, είναι αρμόδια για

την επιβολή της νομοθεσίας περί αλλοδαπών στην Ελλάδα που αφορά την αντιμετώπιση της παράνομης εισόδου, εξόδου και παραμονής αλλοδαπών στη Χώρα, καθώς και της ασφαλούς και υπό συνθήκες σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, κράτησης και επιστροφής τους. Επιχειρήσεις όπως «ΑΣΠΙΔΑ», «ΣΑΡΙΣΑ», «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» και «ΙΩΝΗ» λαμβάνουν χώρα σε τακτική βάση με σκοπό την πραγματοποίηση ελέγχων στα σύνορα και τον έγκαιρο εντοπισμό όσων προσπαθούν να εισέλθουν ή να εξέλθουν τα σύνορα της χώρας, χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις (Ελληνική Αστυνομία, 2014).

Αξιοσημείωτη είναι, η συνδρομή του Frontex ο οποίος συντονίζει Κοινές Επιχειρήσεις (Focal Points Land, Air, Flexible Operational Activities) στα χερσαία, θαλάσσια και εναέρια σύνορα της χώρας παρέχοντας απαιτούμενο τεχνικό εξοπλισμό και ανθρώπινους πόρους (Γραφείο Κοινοβουλευτικού Ελέγχου, 2016). Οι εν λόγω Κοινές Επιχειρήσεις εστιάζουν τόσο στην επιτήρηση συνόρων, όσο και στον έλεγχο των συνόρων, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον εντοπισμό όσων εισέρχονται στη χώρα χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, καθώς και στη διαδικασία διαχείρισης αυτών –ταυτοποίηση, αφηνημέρωση, καταγραφή όπως προαναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα. Παράλληλα, ενισχύουν την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένου του λαθρεμπορίου παράνομων ουσιών, όπλων αλλά και της ανίχνευσης πλαστών εγγράφων. Επιπλέον, κατόπιν αιτήματος της χώρας, συνδράμουν αποστέλλοντας ομάδες ταχείας συνοριακής επέμβασης (RABIT) σε περιόδους έντονης μεταναστευτικής πίεσης στα σύνορα (FRONTEX 2015a, 2020).

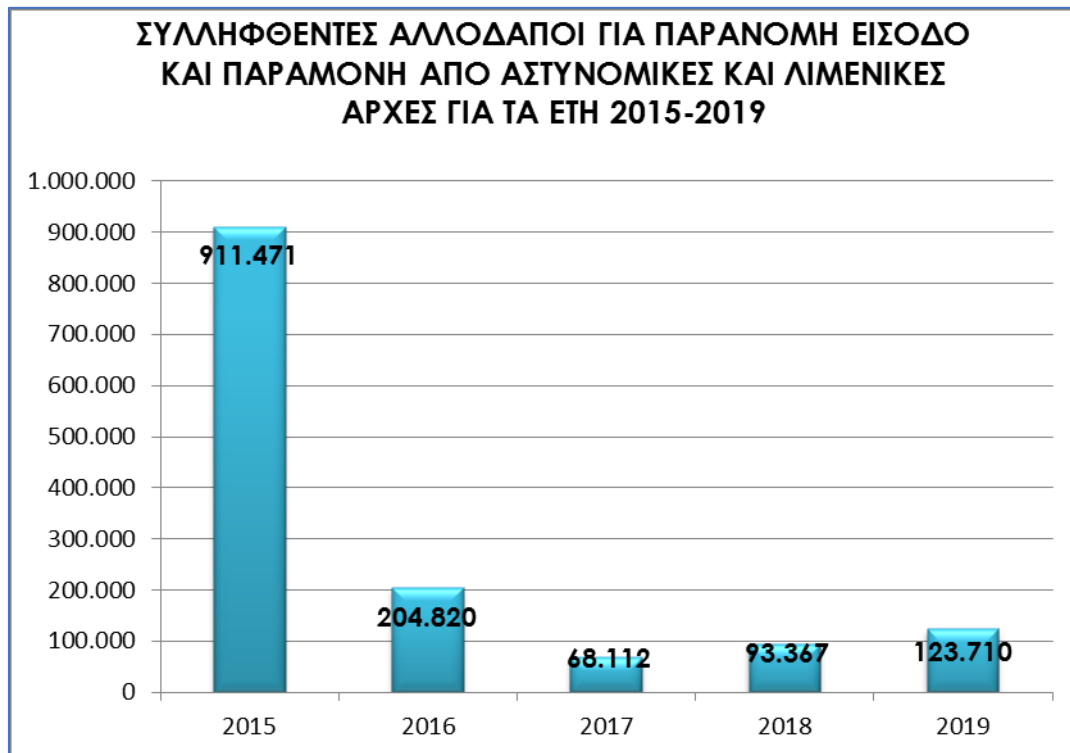
Το Α.Σ.—ΕΛ.ΑΚΤ., σύμφωνα με τις προβλέψεις του Νόμου 4150/2013, όπως ισχύει, διασφαλίζει την πρόληψη και καταστολή παράνομων ενεργειών στους χώρους αρμοδιότητάς του και λαμβάνει μέτρα προκειμένου να παρακολουθεί, να αστυνομεύει και να ελέγχει τα θαλάσσια σύνορα. Στο πλαίσιο αυτό, αναλαμβάνει δράσεις για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και συνεργάζεται με άλλες αρμόδιες εθνικές, ευρωπαϊκές αρχές και διεθνείς οργανισμούς. Στελέχη του Α.Σ.—ΕΛ.ΑΚΤ. συνδράμουν καθημερινά σε πολλά περιστατικά όπου προβαίνουν στην περισυλλογή των μεταναστών αλλά και σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης (Α.Α.Σ.—ΕΛ.ΑΚΤ., 2020). Τέλος, στο πλαίσιο της Κοινής Επιχείρησης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ», το Α.Σ.—ΕΛ.ΑΚΤ. συνεργάζεται με τα στελέχη του FRONTEX στα ελληνικά νησιά του Αιγαίου αλλά και στο Ιόνιο, στον τομέα έρευνας και διάσωσης αλλά και ανίχνευσης παράνομης αλιείας και θαλάσσιας ρύπανσης (FRONTEX, 2015b).

Εικόνα 1: Κύριοι σκοποί της επιχείρησης Ποσειδών (Πηγή: FRONTEX, 2015b).

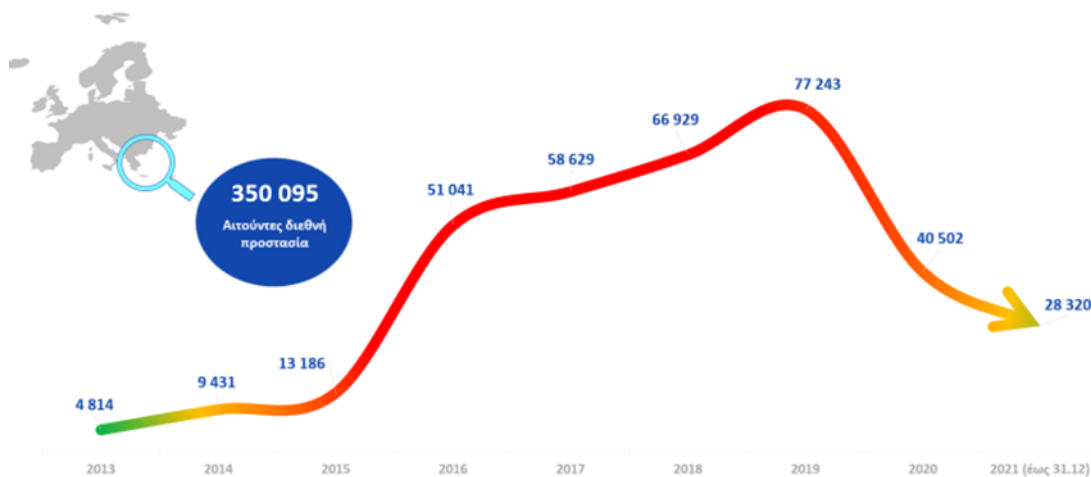
Στο γράφημα 1 που ακολουθεί φαίνεται ο αριθμός των συλληφθέντων αλλοδαπών για παράνομη είσοδο και παραμονή στη χώρα μας που πραγματοποιήθηκαν τόσο από αστυνομικές όσο και από λιμενικές αρχές κατά τα έτη 2015-2019. Παρατηρούμε ότι οι συλλήψεις το 2015 είναι σχεδόν πενταπλάσιες σε σχέση με το 2016. Η σημαντική πτωτική τάση πιθανώς οφείλεται στην συμφωνία Ε.Ε. και Τουρκίας. Από το 2018 οι συλλήψεις αυξάνονται εκ νέου και σε σχέση με το 2019 παρατηρείται μία αύξηση της τάξεως περίπου 30% (Ελληνική Αστυνομία, 2022).

Γράφημα 1: Συλλήψεις παράνομης εισόδου και παραμονής στην Ελλάδα 2015-2019 (Πηγή: Βασισμένο σε Ελληνική Αστυνομία, 2022a).

Αξιοσημείωτος είναι ο ρόλος της Υπηρεσίας Ασύλου, η οποία βάσει των προβλέψεων του Νόμου 4375/2016, έχει την ευθύνη εξέτασης των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και την υλοποίηση της νομοθεσίας περί ασύλου, όπως επίσης συνεισφέρει στο σχεδιασμό της εθνικής πολιτικής ασύλου. Επιπλέον, στην ίδια νομοθεσία προβλέφθηκε και συστάθηκε η Αρχή Προσφυγών που είναι αρμόδια για την εξέταση των προσφυγών κατά των απορριπτικών πρωτοβάθμιων αποφάσεων ασύλου (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2022e). Όπως διακρίνουμε στο παρακάτω γράφημα 2 η χώρα μας από το 2015 άρχισε να δέχεται σημαντικό ποσοστό αιτήσεων ασύλου το οποίο κορυφώθηκε το έτος 2019 και έπειτα ακολούθησε φθίνουσα πορεία.

Γράφημα 8. Αριθμός αιτήσεων Ασύλου ανά έτος. Το έτος 2021 αναφέρεται στις αιτήσεις ασύλου έως τον μήνα αναφοράς (Δεκέμβριος). Βλ. Παράρτημα Πίνακας 8α

Γράφημα 2: Αριθμός αιτήσεων ασύλου στην Ελλάδα κατά τα έτη 2013-2021 (Πηγή: Υπηρεσία Ασύλου, 2022).

Σημαντικό ρόλο στην διαχείριση του μεταναστευτικού έχουν και οι Ένοπλες Δυνάμεις οι οποίες είναι αρμόδιες για την επιτήρηση των χερσαίων, θαλάσσιων και εναέριων συνόρων, με σκοπό τη διασφάλιση της εθνικής ακεραιότητας και της εθνικής άμυνας της Χώρας. Ειδικότερα, το Πολεμικό Ναυτικό περιλαμβάνεται μεταξύ των αρμοδίων εθνικών Αρχών ελέγχου συνόρων συνδράμοντας το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή στη θαλάσσια επιτήρηση, στο βαθμό που είναι κατάλληλο και απαραίτητο, όπως προβλέπεται στη σχετική εθνική νομοθεσία. Στελέχη του ΥΠ.ΕΘ.Α. επίσης, παρείχαν συνδρομή από το 2016 έως και τα τέλη του 2021 αναφορικά με την διαμονή, σίτιση και υγειονομική περίθαλψη των υ.τ.χ. στα Κ.Υ.Τ. των νήσων και σε ορισμένες Δομές Φιλοξενίας της ενδοχώρας (Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, 2022).

Αρμόδια για την άσκηση ελέγχων στα θεσμοθετημένα σημεία εισόδου – εξόδου στην ελληνική επικράτεια, σε τελωνειακούς περιβόλους και στο εν γένει τελωνειακό έδαφος είναι η Τελωνειακή Υπηρεσία. Η εν λόγω υπηρεσία υπάγεται στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων και εφαρμόζει τις διατάξεις του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (Ν. 2960/2001).

Κλείνοντας, η Γ4 Διεύθυνση Δικαιοσύνης, Εσωτερικών Υποθέσεων, Μετανάστευσης και Schengen του ΥΠ.ΕΞ., βάσει του Νόμου 4781/2021 και σε συνεργασία με τα άλλα συναρμόδια υπουργεία, υπηρεσίες και οργανισμούς, συντονίζει και χειρίζεται θέματα δικαιοσύνης, εσωτερικών υποθέσεων, μετανάστευσης και συμφωνίας Schengen. Ειδικότερα, είναι αρμόδια για τον χειρισμό και συντονισμό των ενεργειών περί προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των υ.τ.χ. Επιπλέον, η Δ3 Διεύθυνση Συμβουλίου της Ευρώπης, Ανθρωπίνων

Δικαιωμάτων, Μειονοτήτων, Προσφύγων και Μεταναστών, εκπροσωπεί την Ελλάδα στο Συμβούλιο της Ευρώπης, στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και σε άλλους εξειδικευμένους διεθνείς οργανισμούς προκειμένου να επιλύει θέματα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα των υ.τ.χ. Στο ΥΠ.ΕΞ. υπάγεται και η Δ4 Διεύθυνση Προστασίας Περιβάλλοντος, Κλιματικής Αλλαγής και Παγκόσμιων Πολιτικών η οποία είναι αρμόδια για να υποβάλλει μεταξύ άλλων προτάσεις προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι διεθνείς προκλήσεις αλλά και τα προβλήματα που αφορούν την καταπολέμηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, τις μεταναστευτικές – προσφυγικές ροές και το διασυνοριακό οργανωμένο έγκλημα (Υπουργείο Εξωτερικών, 2020).

3. Διοίκηση της διακινδύνευσης

3.1 Αναγνώριση και ανάλυση των κινδύνων

Η Ελλάδα έχει υποστεί μία σειρά από σημαντικές κρίσεις που έχουν πλήξει βαθιά τη χώρα. Συγκεκριμένα, λίγα χρόνια μετά την χρηματοπιστωτική κρίση του 2007, η Ελλάδα ήρθε αντιμέτωπη το 2015, με την λεγόμενη προσφυγική κρίση, καθώς χιλιάδες άτομα που αναζητούσαν διεθνή προστασία διέσχισαν τα σύνορα της χώρας μας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν, πολλοί ερευνητές αλλά και διεθνείς οργανισμοί, θέλησαν να μελετήσουν τις συνέπειες αυτής της κρίσης και την γενικότερη επίδραση στην καθημερινή ζωή των αιτούντων άσυλο αλλά και των ντόπιων κατοίκων.

Τα αποτελέσματα τα οποία προκύπτουν είναι ανάμικτα, καθώς αφενός υπάρχουν εκείνοι που υποστηρίζουν πως μία χώρα μπορεί να ευνοηθεί από τις μεταναστευτικές ροές, για παράδειγμα να αυξηθεί η παραγωγή της και να βελτιωθεί η οικονομία της, αφετέρου όμως υπάρχει μία μεγάλη μερίδα ειδικών και συγκεκριμένα η πλειοψηφία αυτών, που υποστηρίζει πως οι μεταναστευτικές ροές μπορεί να αποβούν επιζήμιες για μία χώρα, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας.

Ειδικότερα, η προσφυγική κρίση στην Ελλάδα έχει συνδυαστεί με τη εμφάνιση αρκετών κινδύνων και προβλημάτων όπως είναι η τρομοκρατία, οι αρνητικές κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες αλλά και ο αρνητικός αντίκτυπος στον τομέα της υγείας. Σκοπός λοιπόν της συγκεκριμένης ενότητας είναι να εξετάσει και να αναλύσει τους κινδύνους ένεκα των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα.

3.1.1 Αντίκτυπος στην υγεία

Αρχικά, πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει ήδη προβλήματα στον συγκεκριμένο τομέα, καθώς έχει σοβαρές ελλείψεις σε υποδομές, διαθέσιμο προσωπικό και οικονομικούς πόρους. Ωστόσο, τα προβλήματα αυτά γίνονται εντονότερα με τις μεταναστευτικές ροές. Στην κατεύθυνση αυτή δυστυχώς συμβάλουν και οι διάφορες μεταναστευτικές πολιτικές οι οποίες δεν επιτρέπουν στους υ.τ.χ. την πρόσβαση και το δικαίωμα στην υγεία. Με τον τρόπο αυτό είναι σα να γίνονται συνένοχοι και συνυπεύθυνοι για τις αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία.

Τέτοιου είδους πολιτικές για παράδειγμα, εφαρμόζονται όπως προαναφέρθηκε σε διάφορα ελληνικά νησιά όπως είναι η Λέσβος, η Χίος, η Κως και η Λέρος, μεταξύ άλλων, στα οποία οι υ.τ.χ. είθισται να ζουν σε εγκαταστάσεις όπου οι συνθήκες διαβίωσης είναι ανθυγιεινές και αναξιοπρεπείς. Ειδικότερα, σε τέτοιου είδους εγκαταστάσεις, οι υ.τ.χ. αναγκάζονται να ζουν με πολλά άτομα μαζί ενώ η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά όπως είναι το νερό, οι αποχετεύσεις και γενικά η υγιεινή είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Έτσι λοιπόν, είναι εύκολο αυτές να μετατραπούν σε εστίες λοιμώξεων και μεταδοτικών ασθενειών, οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να μεταδοθούν και στους ντόπιους κατοίκους που έρχονται σε επαφή μαζί τους (Orcutta et al., 2020).

Οι κίνδυνοι αυτοί έγιναν ακόμα πιο έντονοι και έκδηλοι με το ξέσπασμα της πανδημίας Covid-19, η οποία πυροδότησε τις υγειονομικές προκλήσεις. Οι ανησυχίες που εκφράστηκαν αρχικά σχετικά με την ανικανότητα του ελληνικού συστήματος υγείας να αντεπεξέλθει στις λοιμώξεις του κορονοϊού και να ελέγξει κυρίως τους υ.τ.χ. σε ότι αφορά την μεταδοτικότητα και τον αριθμό κρουσμάτων τους, επιβεβαιώθηκαν στην πορεία της υγειονομικής κρίσης. Αυτό συνέβη διότι οι υποδομές υγείας στα νησιά δυσκολεύτηκαν να αντιμετωπίσουν τον αυξανόμενο αριθμό των κρουσμάτων, καθώς το μεγαλύτερο μέρος του ιατρικού προσωπικού είναι συγκεντρωμένο στις μεγάλες πόλεις. Παράλληλα, οι υ.τ.χ. δεν ήταν εγγεγραμμένοι σε μητρώο ασφάλισης και έτσι πολλοί δεν είχαν πρόσβαση στα εμβόλια (Carruthers et al., 2020).

Ακόμη είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι οι προϋπάρχουσες διαρθρωτικές ανισότητες επιδεινώθηκαν την περίοδο της πανδημίας, με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα εμπόδια που ήδη αντιμετωπίζουν οι υ.τ.χ. στην πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Οι διακρίσεις που μπορεί να αντιμετωπίσουν, ο φόβος και η έλλειψη εμπιστοσύνης, απωθεί αρκετούς υ.τ.χ. να απευθυνθούν στα συστήματα υγείας, γεγονός που δημιουργεί περαιτέρω ανησυχία και προβλήματα.

3.1.2 Γκετοποίηση αστικών κέντρων

Ο όρος γκέτο υποδηλώνει μια αστική περιοχή όπου ζει μια μειονότητα σε απομόνωση. Αν και οι πρώτοι σχηματισμοί αυτού του είδους εμφανίζονται κατά τη διάρκεια του 13^{ου} αιώνα, μία μαζική επέκταση καταγράφηκε κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν οι Ναζί συγκέντρωσαν Εβραίους σε απομονωμένες αστικές περιοχές, τα λεγόμενα γκέτο καταστροφής. Στις Η.Π.Α., ο σχηματισμός των γκέτο σχετίζεται άμεσα με τα μεταναστευτικά κύματα, που σημειώθηκαν στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, προκειμένου να προσδιοριστεί η ύπαρξη γκέτο πρέπει να υπάρχουν τα ακόλουθα πέντε στοιχεία (Ζαραφωνίτου και Χρυσόχου, 2015):

- Αυξημένη συγκέντρωση σε αστική περιοχή που λαμβάνει χώρα υπερπληθυσμός. Η μειονότητα (φυλετική, εθνική ή θρησκευτική) αναμένεται να κυριαρχήσει σε ποσοστό στην εν λόγω περιοχή.
- Διαχωρισμός. Ο μειονοτικός πληθυσμός που ζει σε απομονωμένες συνθήκες, είναι κοινωνικά αποδυναμωμένος και πολιτικά περιθωριοποιημένος.
- Αποδιοργάνωση κοινωνικής ζωής. Δηλώνει έντονη συσσώρευση κοινωνικών προβλημάτων όπως φτώχεια, ανεργία, εγκληματικότητα.
- Η μειονότητα εκλαμβάνεται από την κοινωνία ως κατώτερη.
- Αναποτελεσματική ή ανύπαρκτη παρέμβαση πολιτείας.

Όσον αφορά την Ελλάδα, υπάρχουν περιοχές στις μεγαλουπόλεις Αθήνα και Θεσσαλονίκη που συγκεντρώνουν κάποια από τα ανωτέρω χαρακτηριστικά. Για παράδειγμα, στο κέντρο της Αθήνας η συντριπτική πλειονότητα των προσφύγων τείνουν να ζουν σε περιοχές που θυμίζουν γκέτο. Αυτές εκτείνονται περίπου από τα Κάτω Πατήσια μέχρι το Μοναστηράκι και περιλαμβάνουν τις οδούς Πατησίων, Αχαρνών, τμήματα της περιοχής της Κυψέλης, του Μεταξουργείου, τη Βικτώρια, την Ομόνοια και τα Εξάρχεια.

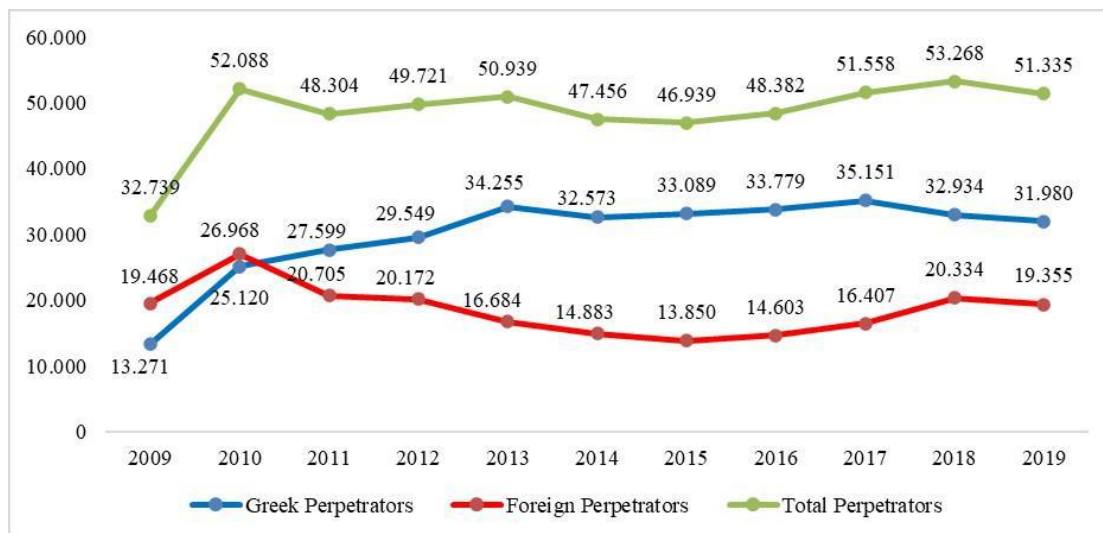
Η πολιτεία προκειμένου να εντάξει τους υ.τ.χ. όπως αναφέρθηκε και στο δεύτερο κεφάλαιο με το πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ παρέχει χώρους στέγασης. Οι περισσότεροι χώροι στέγασης ωστόσο εκτείνονται στις ανωτέρω περιοχές, οπότε αυτό τους δίνει την ευκαιρία να συγχρωτιστούν με ήδη εγκατεστημένους εκεί ομοεθνείς τους ή μη (Συρίγος, 2020). Επιπλέον, πολλοί υ.τ.χ. νοικιάζουν υπόγεια, ισόγεια διαμερίσματα όπου διαμένουν μαζί με δεκάδες ομοεθνείς τους. Παράλληλα, πολλά εγκαταλελειμμένα κτίρια μετατρέπονται σε αυτοσχέδιους άβατους καταυλισμούς όπου λαμβάνουν χώρα εγκληματικές ενέργειες αλλά και διαμάχες μεταξύ διαφόρων φυλών. Τα αδικήματα που τελούνται είναι κυρίως η διακίνηση ναρκωτικών, λαθραίων τσιγάρων, πλαστών εγγράφων, διαρρήξεις αυτοκινήτων, κλοπές, ληστείες και μαστροπεία. Τέλος, πολλές φορές κατά την διάρκεια συγκρούσεων δεν διστάζουν να βανδαλίσουν κτίρια αλλά και να καταστρέψουν περιουσιακά στοιχεία των κατοίκων.

3.1.3. Έξαρση της εγκληματικότητας

Οι κοινωνικοπολιτικές, οικονομικές συνθήκες σε συνδυασμό με τις μαζικές αφίξεις υ.τ.χ. το 2015 συνέπεσαν με αύξηση της εγκληματικής δραστηριότητας, η οποία συνεχίστηκε μέχρι το 2017. Τα χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης, οι χαμηλοί μισθοί, τα υψηλότερα επίπεδα ανεργίας και οι δυσκολίες αφομοίωσης επιδρούν στο να αυξηθεί η τάση για εγκληματικότητα από τους υ.τ.χ.

Για να γίνει πιο αντιληπτή η επίδραση των μεταναστών στην εγκληματικότητα αρκεί να αναλύσουμε ορισμένα στατιστικά στοιχεία. Με βάση μία μελέτη των Livas et al. (2022) προέκυψε πως για την περίοδο 2010-2015, ο αριθμός των Ελλήνων δραστών αυξήθηκε σε

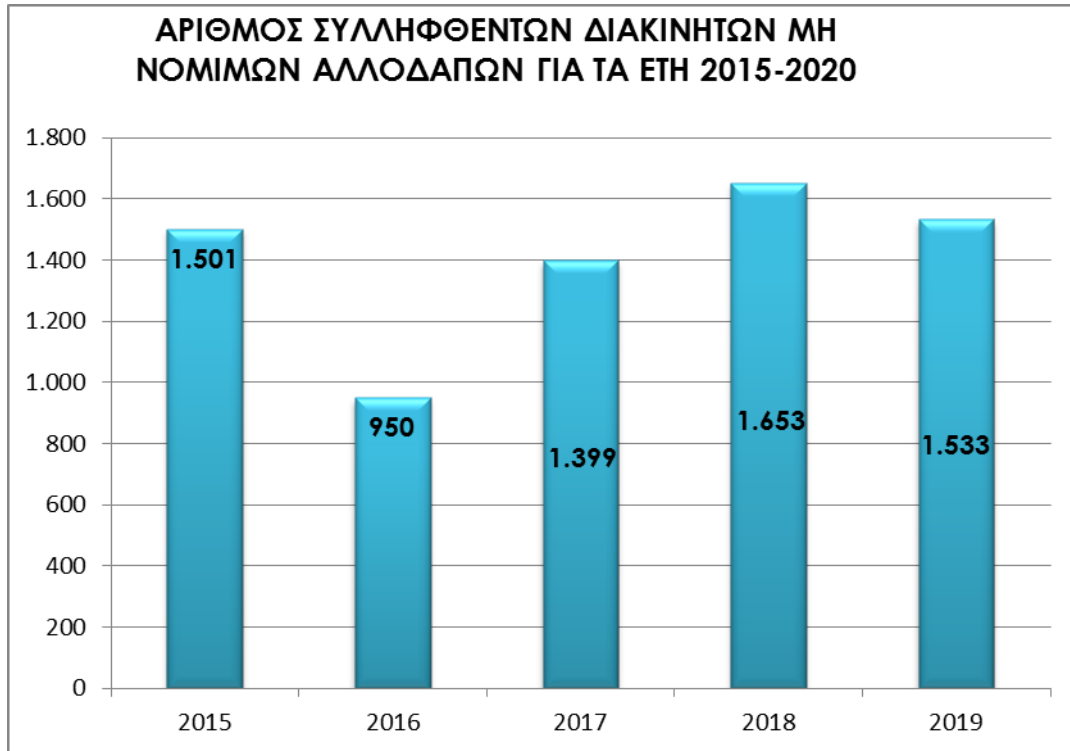
αντίθεση με τον αριθμό των αλλοδαπών δραστών που μειώθηκε. Όμως, συνεχίζοντας την ανάλυσή τους οι συγγραφείς και κυρίως για τα επόμενα δύο χρόνια 2016 και 2017 διαπίστωσαν πως ο αριθμός των Ελλήνων και αλλοδαπών δραστών αυξήθηκε ταυτόχρονα. Αξιοσημείωτο είναι το αποτέλεσμα στο οποίο κατέληξαν οι συγγραφείς για τα έτη 2018 και 2019 όπου φαίνεται πως ο αριθμός των Ελλήνων δραστών μειώθηκε ενώ ο αριθμός των αλλοδαπών δραστών συνέχισε να αυξάνεται το 2018 και μειώθηκε το 2019.

Γράφημα 3: Ο όγκος των δραστών στην Ελλάδα σε χιλιάδες (Πηγή: Livas et al., 2022).

Επιπλέον, υπάρχουν στοιχεία που υποδεικνύουν ότι η έκθεση σε σύγκρουση και βία μπορεί να κάνει τα άτομα πιο επιρρεπή στο να είναι βίαια τα ίδια. Συνεπώς, η έκθεση στη βία μπορεί να επηρεάσει την εγκληματική δραστηριότητα των προσφύγων (Couttenier et al., 2019).

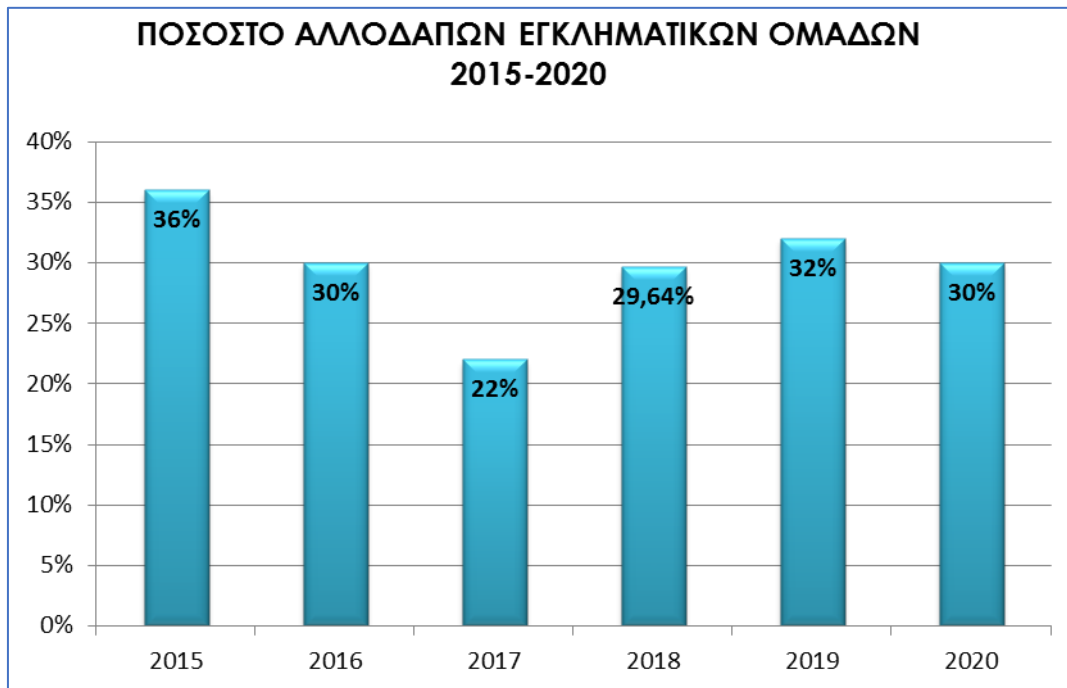
Σύμφωνα με την Ανάλυση Ρίσκου του FRONTEX (2018), λόγω των κακών συνθηκών διαβίωσης, του υπερπληθυσμού, καθώς και της έλλειψης υπηρεσιών ασφάλειας στα Κ.Υ.Τ., υπάρχει αυξημένος κίνδυνος σεξουαλικής εκμετάλλευσης ειδικά για ασυνόδευτους ανηλίκους και γυναίκες. Παράλληλα, η παράνομη διακίνηση των ανθρώπων, ναρκωτικών ουσιών και όπλων είναι από τα σημαντικά εγκλήματα που παρατηρούνται στη χώρα μας. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν στο γράφημα 4 που ακολουθεί οι συλλήψεις των διακινητών μη νόμιμων αλλοδαπών, όπου σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ. μεγάλο ποσοστό των οποίων αποτελείται από Σύριους πρόσφυγες.

Γράφημα 4: Αριθμός συλληφθέντων διακινητών μη νόμιμων αλλοδαπών για τα έτη 2015-2020 (Πηγή: Βασισμένο σε Ελληνική Αστυνομία, 2022a).

Τέλος, σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις οργανωμένου εγκλήματος της ΕΛ.ΑΣ. οι αλλοδαπές εγκληματικές ομάδες ανέρχονται κατά μέσο όρο σε ποσοστό 30% για τα έτη 2015-2020 όπως διαπιστώνουμε στο γράφημα 5 (Ελληνική Αστυνομία, 2022b).

Γράφημα 5: Ποσοστό αλλοδαπών εγκληματικών ομάδων για τα έτη 2015-2020 (Πηγή: Βασισμένο σε Ελληνική Αστυνομία, 2022b).

3.1.4. *Επιβάρυνση της οικονομίας*

Η αυξημένη άφιξη υ.τ.χ. προέκυψε όταν η Ελλάδα εξακολουθούσε να βιώνει μια οδυνηρή οικονομική κατάσταση και κοινωνική κρίση. Ο πρωτοφανής αριθμός των αφίξεων κατέστησε αδύνατους τους μηχανισμούς υποδοχής προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες που προέκυψαν (Gkionakis 2016, Tsartas et al. 2020).

Έκθεση από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υποστηρίζει ότι το 2015 το κόστος της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα ήταν 0,17% ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ), ή 300 εκατ. Ευρώ με μεγάλη συμμετοχή εθνικών πόρων. Η Ελλάδα είχε το έκτο υψηλότερο προσφυγικό κόστος στην Ε.Ε., ανάμεσα σε χώρες όπως η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Βέλγιο. Για το 2016 σύμφωνα με εμπιστευτική αναφορά της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας προς την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η ετήσια δαπάνη ήταν 0,30 τοις εκατό του ΑΕΠ ή 600 εκατ. ευρώ. Παράλληλα, τα διαθέσιμα ευρωπαϊκά κονδύλια για το 2014-20 ήταν 474 εκατ. Ευρώ (Νικουδή, 2019).

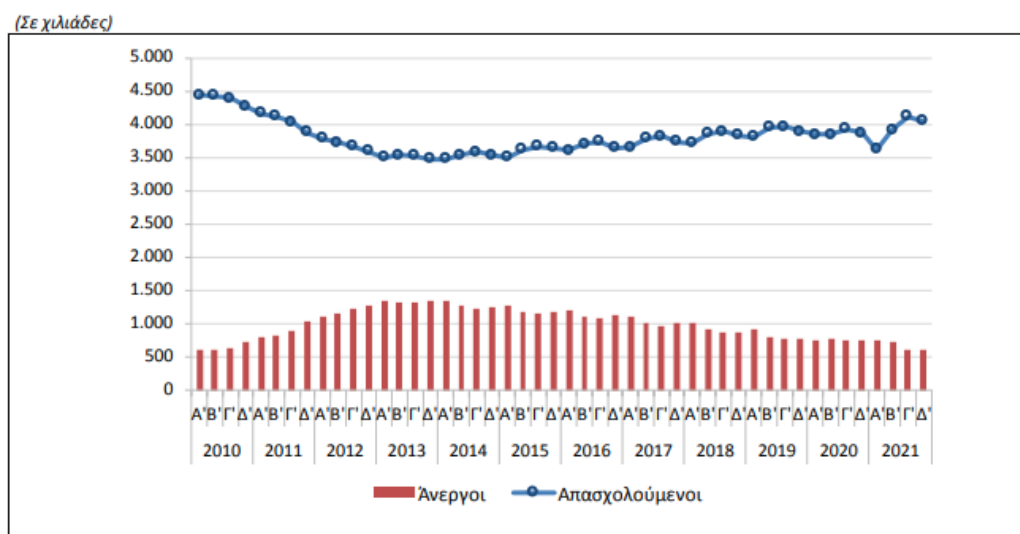
Είναι γνωστό ότι ακόμα και σήμερα διατίθενται τεράστια ποσά χρημάτων προκειμένου η χώρα να οχυρώσει τα σύνορά της και να προστατευτεί από τις ανεξέλεγκτες ροές των προηγούμενων χρόνων. Είναι σημαντική η χρηματοδότηση πολλών έργων από την Ε.Ε. ωστόσο τα κονδύλια δεν επαρκούν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, το κράτος να φορολογεί ολόένα και περισσότερο τους πολίτες και να λαμβάνει έκτακτα μέτρα προκειμένου να ενισχύσει την ασφάλεια των

συνόρων αλλά και να καλύψει τις ανάγκες των προσφύγων. Νέοι χώροι υποδοχής και στέγασης, εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης, παροχή σίτισης, εκπαίδευσης και προσωπικό που να στελεχώνει αυτές τις υπηρεσίες επιβαρύνουν σημαντικά την οικονομία της χώρας (Edo et al., 2018).

Επομένως, καθίσταται σαφές ότι η αυξανόμενη οικονομική πίεση δοκιμάζει τις δαπάνες του κοινωνικού τομέα των χωρών υποδοχής βραχυπρόθεσμα. Οι υπάρχουσες μελέτες σε ορισμένα νησιά της χώρας όπως είναι η Λέσβος και η Χίος που φιλοξενούν αρκετούς υ.τ.χ., δείχνουν ότι η επίπτωση αυτών στην οικονομική ζωή των νησιών είναι αρνητική (Tsartas et al., 2020).

Ένας ακόμη προβληματισμός έγκειται στο γεγονός ότι μόλις οι υ.τ.χ. αρχίσουν να εργάζονται με χαμηλούς μισθούς, η ζήτησή τους στην αγορά αυξάνεται λόγω της διαθεσιμότητας φθηνού εργατικού δυναμικού κάτι το οποίο συνεπάγεται ανάπτυξη της αγοράς χαμηλών μισθών. Το γεγονός αυτό, έχει αντίκτυπο στη μείωση των μισθών αλλά και στην αύξηση της ανεργίας του ντόπιου πληθυσμού. Η ανεργία, αν και έχει μειωθεί στη Ελλάδα, διατηρεί ακόμα ένα υψηλό ποσοστό στις αποδοτικές ηλικιακές ομάδες (από 15 έως 24 ετών).

Όπως φαίνεται και στο παρακάτω γράφημα 6 κατά την διάρκεια των ετών 2013-2015 που οι ροές ήταν αυξημένες κατά πολύ, αυξημένα ήταν και τα ποσοστά ανεργίας (ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

Γράφημα 6: Αριθμοί ανέργων και απασχολούμενων (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2022).

3.1.5. Άνοδος του εθνικισμού-ρατσισμού

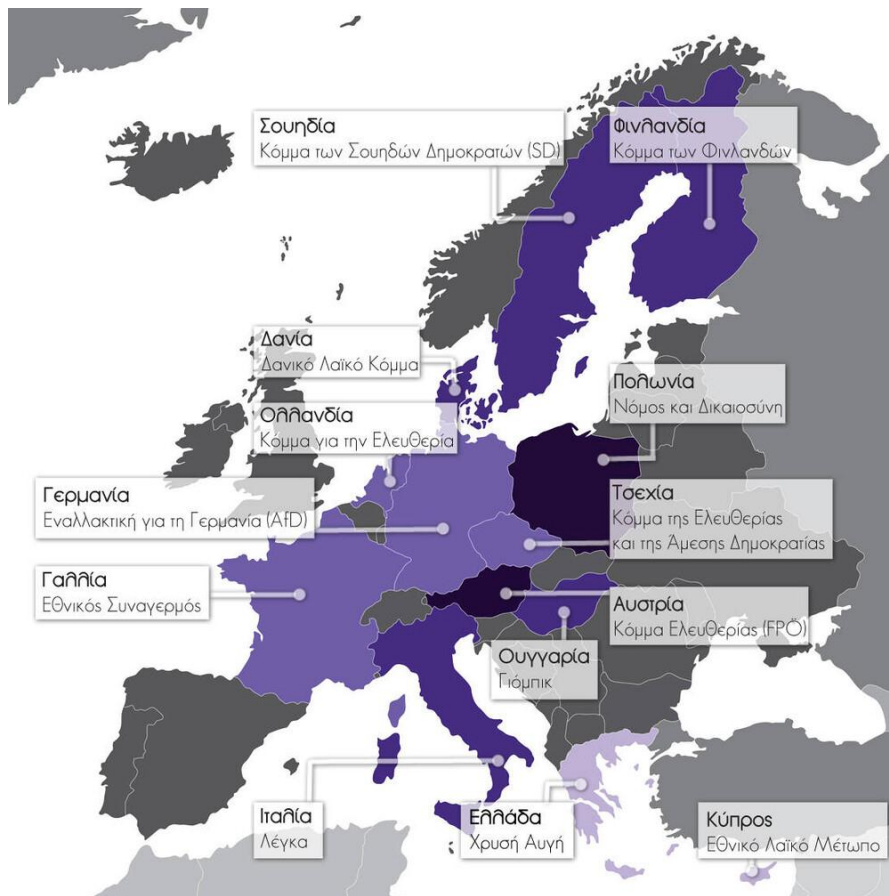
Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία είναι ξεχωριστά φαινόμενα, αν και συχνά αλληλοεπικαλύπτονται. Ενώ ο ρατσισμός αφορά τη διάκριση με βάση τη διαφορά στα φυσικά χαρακτηριστικά του ατόμου, η ξενοφοβία συνεπάγεται συμπεριφορά που στηρίζεται

συγκεκριμένα στην αντίληψη ότι ο άλλος είναι ξένος ή προέρχεται από έξω από την κοινότητα ή το έθνος (Morris-Suzuki, 2015).

Ο ρατσισμός είχε πάντα μια πολύπλοκη σχέση με τη μετανάστευση. Ιστορικά, η απεικόνιση των μεταναστών ως πηγών φυσικής ή φυλετικής διάκρισης ήταν αποτελεσματική στον καθορισμό των συνόρων ώστε να αποφασίζουν οι χώρες σε ποιους πρέπει να ανοίγουν τα σύνορα. Σε ότι αφορά την Ελλάδα ο ρατσισμός έχει οικοδομηθεί μέσα από κοινωνικούς διαχωρισμούς και νομιμοποιήθηκε με βίαιες και τιμωρητικές πολιτικές. Το έντονο κύμα των υ.τ.χ. στην Ελλάδα σε συνδυασμό με την χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε, είχε σαν συνέπεια την άνοδο των ακροδεξιών κομμάτων στη χώρας μας και συγκεκριμένα την άνοδο της Χρυσής Αυγής (Xenitidou & Sapountzis, 2018).

Η Χρυσή Αυγή εκμεταλλεύτηκε τη δυσαρέσκεια των Ελλήνων πολιτών και την οικονομική κατάσταση στην οποία είχαν περιέλθει τα μεσαία και χαμηλά κοινωνικά στρώματα και κατάφερε να ενισχύσει τη δύναμή της στις εκλογές του 2012 και 2015 ενώ συνάμα προώθησε μία αντιμεταναστευτική πολιτική πείθοντας τους Έλληνες ότι οι υ.τ.χ. ευθύνονται για την κατάστασή τους (Xenitidou & Sapountzis, 2018). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν, ενισχύθηκαν οι ρατσιστικές επιθέσεις οι οποίες μέχρι και σήμερα βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα. Αξίζει να σημειωθεί, πως εκπρόσωποι του Δικτύου το οποίο δημιουργήθηκε για την καταγραφή των οργανωμένων περιστατικών βίας κατά των υ.τ.χ., δήλωσαν πως αυτές οι επιθέσεις γίνονται κυρίως από τις ομάδες τις ακροδεξιάς, όπως είναι η Χρυσή Αυγή, οι δράστες είναι στην πλειοψηφία τους άνδρες νεαρής ηλικίας ενώ από την έναρξη ίδρυσης του Δικτύου δηλαδή από τα μέσα του 2011 έως και το 2020 καταγράφηκαν 250 περιστατικά βίας. Τα περιστατικά έλαβαν χώρα σε μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και στα νησιά που βρίσκονται οι δομές φιλοξενίας, καθώς και σε χώρους λατρείας. Αναφορικά με την εθνικότητα των θυμάτων, προκύπτει ότι οι περισσότεροι από αυτούς ήταν άνδρες που προέρχονταν κυρίως από το Αφγανιστάν και έπειτα από το Ιράν και τη Σομαλία (Υπατη Αρμοστεία, 2021).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι σε πολλές χώρες της Ευρώπης αναδείχθηκαν εθνικιστικά και ακροδεξιά κόμματα υποστηρίζοντας αντι-μεταναστευτικές πολιτικές, όπως εμφανίζονται και στην παρακάτω εικόνα.

Εικόνα 2: Εθνικιστικά-ακροδεξιά κόμματα στην Ευρώπη (Πηγή: Newsbeast.gr, 2018).

3.1.6. Αλλοίωση πολιτισμικής ταυτότητας

Η μαζική άφιξη υ.τ.χ. στη χώρα μας ανέδειξε το ζήτημα της αλλοίωσης της πολιτιστικής ταυτότητας. Ειδικότερα, σε μία έρευνα του οργανισμού έρευνας και ανάλυσης διαNEΟσις (2019) διαπιστώθηκε ότι, περίπου το 58% του πληθυσμού των Ελλήνων πιστεύει ότι με τις μαζικές αφίξεις υπάρχει κίνδυνος να διεισδύσουν στη χώρα ξένες κουλτούρες απομακρύνοντάς τους από τα ήθη και τα έθιμα. Από το γεγονός αυτό πηγάζει κυρίως λόγω του ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού των υ.τ.χ., είναι μουσουλμάνοι σε αντίθεση με τους Έλληνες που η συντριπτική πλειοψηφία είναι χριστιανοί ορθόδοξοι. Έτσι, υπάρχουν φόβοι ότι θα αλλοτριωθεί η φυσιογνωμία και θα αφανιστούν οι πατροπαράδοτες αρχές και αξίες. Η αναδιαμόρφωση ωστόσο τέτοιων μισαλλόδοξων και ξενοφοβικών απόψεων οδηγούν σε φαινόμενα ρατσισμού και εθνικισμού (Γεωργακόπουλος, 2020).

Από την μία πλευρά, είναι σαφές ότι οι υ.τ.χ. επειδή προέρχονται από πολύ διαφορετικό πολιτισμό δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στην ελληνική κοινωνία η οποία κάνει προσπάθειες προκειμένου να ενταχθούν ομαλά. Αυτό έχει ως συνέπεια, να δημιουργούν γκέτο

όπως προαναφέρθηκε, ούτως ώστε στις δικές τους μικροκοινωνίες να συμβαδίζουν με τις αξίες τους και συγκεκριμένους τρόπους ζωής (Μιχαλολιάκος, 2021).

Από την άλλη, θα λέγαμε ότι οι θεσμοί και γενικότερα οι δημοκρατικές ελευθερίες μιας χώρας δεν είναι τόσο εύκολο να μετασχηματιστούν. Η ιστορία εξάλλου έχει δείξει ότι δεν μπορεί να συμβεί εύκολα. Για παράδειγμα, χώρες όπως η ΗΠΑ και η Αυστραλία οι οποίες προσέλκυαν πλήθος μεταναστών με πολύ διαφορετικά θρησκευόμενα, πολιτεύματα και συστήματα αξιών δεν επηρεάστηκε η ταυτότητά τους αντιθέτως κατάφεραν να αφομοιώσουν σημαντικό ποσοστό εξ'αυτών (Γεωργακόπουλος, 2020). Η ελληνική περίπτωση ωστόσο μπορεί να διαφέρει, αν αναλογιστούμε ότι στην ανωτέρω περίπτωση ο πληθυσμός προερχόταν κυρίως από χώρες της Ευρώπης.

Όσο περνάνε τα χρόνια ενδέχεται η συμβίωση να γίνει πιο ανθρωποκεντρική, το επιδιωκόμενο ωστόσο είναι να διατηρηθεί μία αρμονία ανάμεσα στους γηγενείς και τους ντόπιους. Όλοι εξάλλου πρέπει να αισθάνονται μέλη μιας ευρύτερης κοινωνίας χωρίς να αλλοιώνεται η διαφορετικότητα. Αυτό θα το πετύχουν έχοντας από τη μία ως γνώμονα τα βασικά χαρακτηριστικά της κουλτούρας τους υιοθετώντας από την άλλη νέες γνώσεις και πρότυπα. Τα παραπάνω θα καταστήσουν την κοινωνία πιο δομημένη πολιτισμικά και η συνύπαρξη θα είναι πιο αρμονική (Αναγνωστόπουλος, 2017).

3.1.7. Υποκλοπή πληροφοριών-κατασκοπεία

Από την αρχή της προσφυγικής κρίσης πλήθος οργανώσεων και υπηρεσιών δραστηριοποιήθηκαν στα νησιά για την περίθαλψη των προσφύγων. Η ανωνυμία τους ωστόσο τον πρώτο καιρό σε συνδυασμό με την πρόσβαση λόγω της θέσης τους σε σημαντικές πληροφορίες ανέδειξαν στην επιφάνεια φαινόμενα κατασκοπείας. Επιπλέον, είναι γνωστό ότι η Τουρκία κάνει συνεχώς προσπάθειες εργαλειοποίησης του μεταναστευτικού και πιθανώς εμπλέκεται σε τέτοιου είδους φαινόμενα.

Όσον αφορά τη χώρα μας δύο περιστατικά έχουν γίνει γνωστά έως τώρα. Τον Σεπτέμβριο του 2020, η ΕΛ.ΑΣ. ανακοίνωσε την εξάρθρωση εγκληματικής οργάνωσης σε βάρος τριάντα τριών αλλοδαπών, μελών τεσσάρων Μ.Κ.Ο. και δύο υ.τ.χ. που δραστηριοποιούνταν στο νησί της Λέσβου. Τα αδικήματα σχετίζονται με την κατασκοπεία, την παραβίαση μυστικών της Πολιτείας και άλλες παραβάσεις του Κώδικα Μετανάστευσης. Πρόκειται για τέσσερις γερμανικές Μ.Κ.Ο. και η δράση τους λογίζεται από το 2015. Προκειμένου να ανταλλάσσουν εμπιστευτικού τύπου πληροφορίες είχαν δημιουργήσει εφαρμογές και κλειστές ομάδες στο διαδίκτυο. Τα στοιχεία αφορούσαν χώρους διαμονής και συγκέντρωσης, στίγματα ροών σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές, χαρτογράφηση περιπολιών του Λ.Σ.—ΕΛ.ΑΚΤ., αριθμό μεταναστών που μεταφέρονται με τις λέμβους και γενικότερα χαρακτηριστικά της κατάστασης που επικρατεί. Επιπλέον, προκειμένου να διευκολύνουν την διακίνηση υ.τ.χ. συνήθιζαν να

αποπροσανατολίζουν τα στελέχη του Λ.Σ.—ΕΛ.ΑΚΤ., ενεργοποιώντας λανθασμένη κλήση διάσωσης (Ελληνική Αστυνομία, 2020).

Τον Ιούλιο του 2021 οι αρχές στη Λέσβο αποκάλυψαν ότι δέκα άτομα, τέσσερα μέλη Μ.Κ.Ο. μαζί με έξι αλλοδαπούς, αντιμετωπίζουν κατηγορίες για κατασκοπεία και διευκόλυνση της παράνομης εισόδου υ.τ.χ. στην ελληνική επικράτεια. Από την έρευνα που διενεργήθηκε, προέκυψε ότι οι δράστες παρείχαν πληροφορίες σε διακινητές που δρούσαν στα παράλια της Τουρκίας όπως επίσης οδηγίες για κρησφύγετα μεταναστών αφού εισέλθουν στο ελληνικό έδαφος (Ελληνική Αστυνομία, 2021a).

3.1.8. Ριζοσπαστικοποίηση των προσφύγων

Είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι στα Κ.Υ.Τ., στις Ανοιχτές Δομές Φιλοξενίας και στα Καταστήματα Κράτησης είναι δυνατό να λάβει χώρα ριζοσπαστικοποίηση του υπάρχοντος πληθυσμού. Τα Κ.Υ.Τ. σχεδιάστηκαν προκειμένου να φιλοξενούν προσωρινά τους πρόσφυγες ωστόσο συμβαίνει θα λέγαμε το αντίθετο αφού παραμένουν στα Κ.Υ.Τ. μέχρι να εκδοθεί, σε πρώτο και σε δεύτερο βαθμό, η αρνητική απόφαση στο αίτημα ασύλου τους, πράξη η οποία μπορεί να διαρκέσει πάρα πολλούς μήνες.

Επιπλέον, οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης όπως ο υπερπληθυσμός, η ανεπάρκεια σε συστήματα ύδρευσης, αποχέτευσης και πρόσβασης σε τουαλέτες, είναι χαρακτηριστικά που εξαγριώνουν τους υ.τ.χ. Η ελλιπής εκπαίδευση και η μη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας επίσης είναι παράγοντες που δυσχεραίνουν την ένταξή τους και την πρόσβαση αυτών στην αγορά εργασίας.

Παράλληλα, λόγω του υπερπληθυσμού αναγκάζονται να συμβιώνουν με εθνικότητες διαφορετικής ιδιοσυγκρασίας και πληθυσμούς με διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά και έτσι αυξάνονται οι πιθανότητες εντάσεων και διενέξεων. Αξιωματικοί της ΕΛ.ΑΣ. και στελέχη της Ε.Υ.Π. εξέφρασαν επίσης τις ανησυχίες τους σχετικά με την πιθανή ριζοσπαστικοποίηση του υπάρχοντος μεταναστευτικού πληθυσμού. Ειδικότερα, θεωρούν ότι οι υ.τ.χ. αποτελούν μια «ιδανική δεξαμενή στρατολόγησης», καθώς η πλειοψηφία ζει σε άθλιες συνθήκες, εμπλέκεται σε παράνομες δραστηριότητες και έρχεται σε συναναστροφή με κακοποιά στοιχεία. Έτσι, άτομα κυρίως της μουσουλμανικής νεολαίας, που είθισται να είναι πιο ευέξαπτα θα μπορούσαν να ριζοσπαστικοποιηθούν και να ξεσπάσουν ενάντια στην Ελλάδα (Lazaridis & Skleparis, 2016). Ακόμα, ακραία ισλαμιστικά στοιχεία προσεγγίζουν τον μουσουλμανικό πληθυσμό και προσπαθούν να επηρεάσουν τους πιστούς. Η ανυπαρξία λατρευτικών χώρων τους ωθεί να δημιουργούν αυτοσχέδια τζαμιά σε υπόγειους χώρους, διαμερίσματα, εγκαταλελειμμένα κτίρια για να κηρύττουν. Η αφάνεια στην οποία δρουν επιτρέπει ακραίους κύκλους του Ισλάμ να δράσουν (Συρίγος 2017, Καλαφάτης 2020).

Όλα τα ανωτέρω, δημιουργούν συναισθήματα μίσους, αδικίας, απογοήτευσης αλλά και αγανάκτησης προς το ελληνικό κράτος. Κατ' επέκταση οι υ.τ.χ. διακατέχονται από αισθήματα

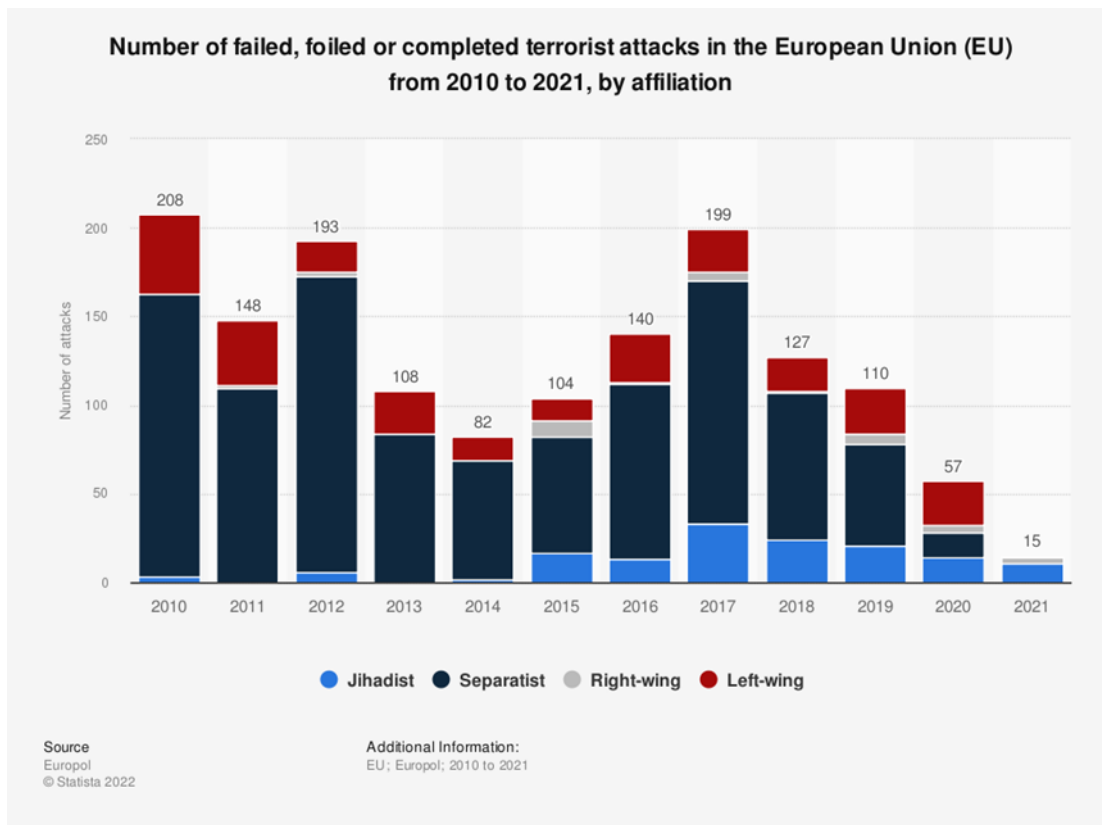
μη ύπαρξης ελπιδοφόρου μέλλοντος και μη αποδοχής από την Ευρώπη, την Ελλάδα και εν γένει την δυτική Κοινωνία.

Η αναγκαστική παραμονή λοιπόν, των ανθρώπων αυτών στην Ελλάδα, χωρίς πολλές φορές να είναι ξεκάθαρος ο τελικός προορισμός τους, ο εκτεταμένος χρόνος παραμονής και η πιθανή άρνηση πρόσβασης στο άσυλο σε συνδυασμό με τη γενικότερη δυσκολία ένταξής τους στην κοινωνία μπορεί να οδηγήσει σε ριζοσπαστικοποίηση κάποιου αριθμού νέων κυρίως ατόμων αλλά και σε εκδηλώσεις βίαιων ενεργειών όπως αυτές που βίωσαν πρόσφατα άλλες ευρωπαϊκές χώρες (Bossis & Lampas, 2018).

3.1.9. Εκδήλωση τρομοκρατικής επίθεσης

Ορισμένοι μελετητές υποστηρίζουν ότι η μετανάστευση αποτελεί απειλή, τόσο για την εθνική κυριαρχία, όσο και για την ανθρώπινη ασφάλεια (Ullah & Huque, 2019). Σύμφωνα με τον Koser (2011), η αντίληψη ότι η μετανάστευση αποτελεί μία κατεξοχήν απειλή για την εθνική ασφάλεια εντάθηκε λόγω της αύξησης του αριθμού των παράτυπων μεταναστών. Ειδικότερα, με βάση την αντίληψη αυτή τα κράτη σχετίζουν την παράτυπη μετανάστευση με την τρομοκρατία και ως εκ τούτου την θεωρούν απειλή για την δημόσια ασφάλεια.

Η ισλαμιστική τρομοκρατία θα λέγαμε είναι σε έξαρση στην ευρωπαϊκή ήπειρο, καθώς τα τελευταία χρόνια κράτη-μέλη της έχουν δεχτεί πολλές τρομοκρατικές επιθέσεις. Η Γαλλία, η Γερμανία, η Αγγλία και η Ισπανία είναι χώρες που βίωσαν τον τρόπο θρηγώνοντας πολλά θύματα. Στο γράφημα 7 που ακολουθεί διαπιστώνουμε ότι ο μεγαλύτερος αριθμός αποτυχημένων, αποτρεπόμενων ή ολοκληρωμένων τρομοκρατικών επιθέσεων στην Ε.Ε. πραγματοποιήθηκε από τρομοκράτες που δρουν κατά μόνας.

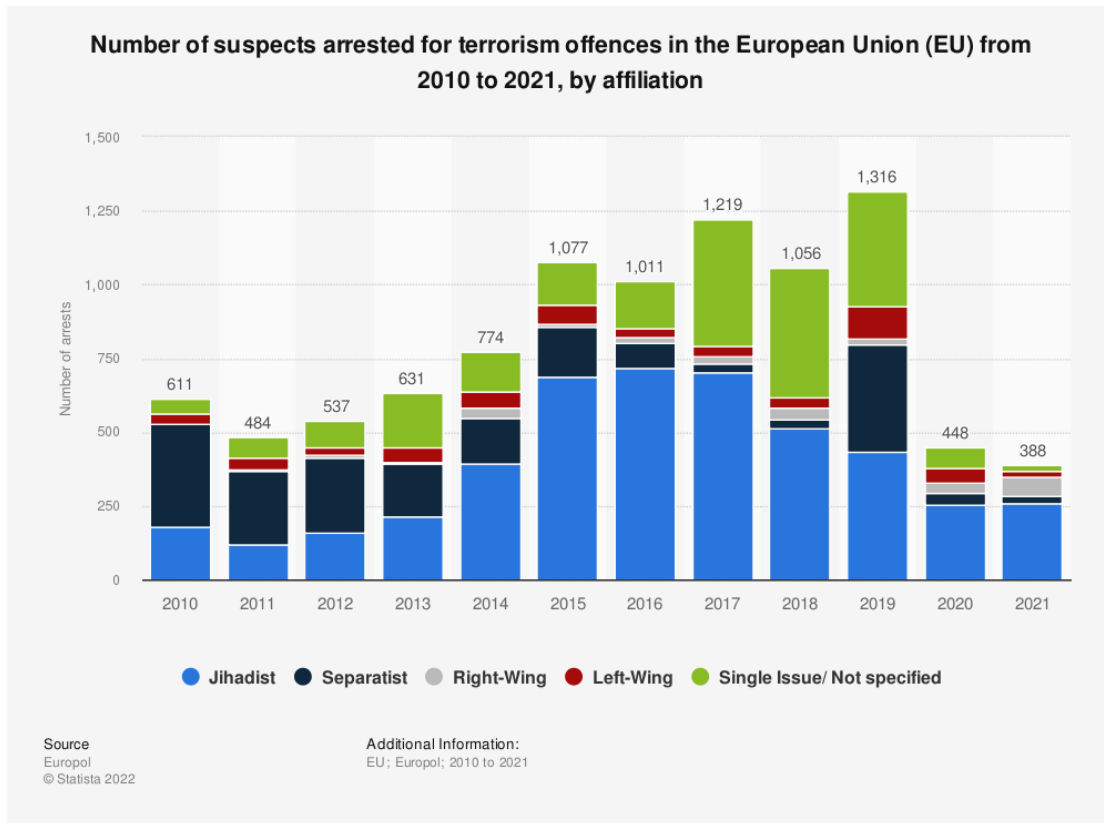

Γράφημα 7: Αριθμός αποτυχημένων, αποτρεπόμενων ή ολοκληρωμένων τρομοκρατικών επιθέσεων στην Ε.Ε. από το 2010 έως το 2021 (Πηγή: Statista, 2022a).

Πολλοί ύποπτοι που συνδέονται με την τρομοκρατία έχουν εντοπιστεί κατά καιρούς να ταξιδεύουν σε χώρες της Ε.Ε., χρησιμοποιώντας τα εγκληματικά δίκτυα διακίνησης υ.τ.χ. Οι σχετικές διαδρομές περιλαμβάνουν τη διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου, με την είσοδό τους στην Ελλάδα από την Τουρκία και έπειτα την μετάβασή τους μέσω των διαδρομών των Δυτικών Βαλκανίων προς χώρες της Ε.Ε. Οι επίδοξοι τρομοκράτες χρησιμοποιούν πλαστά κυρίως έγγραφα που προμηθεύονται από εγκληματικές οργανώσεις (Europol, 2022).

Στο παρακάτω γράφημα 8 παρουσιάζεται ο αριθμός των υπόπτων που συνελήφθησαν για τρομοκρατικά αδικήματα στην Ε.Ε. από το 2010 έως το 2021. Διαπιστώνουμε τα υψηλά επίπεδα συλλήψεων κατά τα έτη 2015-2019 και το αυξημένο ποσοστό των τζιχαντιστών υπόπτων έναντι των υπολοίπων.

Γράφημα 8: Αριθμός υπόπτων που συνελήφθησαν για τρομοκρατικά αδικήματα στην Ε.Ε. από το 2010 έως το 2021 (Πηγή: Statista, 2022b).

Αν και στη χώρα μας δεν έχει εκδηλωθεί τρομοκρατική επίθεση, στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ και της Ε.Υ.Π. επισημαίνουν ότι, ο κίνδυνος τρομοκρατικού χτυπήματος είναι αρκετά αυξημένος. Ειδικότερα, πηγές αναφέρουν ότι όσο αυξάνονται οι μεταναστευτικές ροές από το Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Συρία το φαινόμενο των επιστρεφόντων ξένων μαχητών είναι πιθανό να ενταθεί (Χατζηάστρου, 2020).

Τα κάτωθι περιστατικά αποδεικνύουν ότι στη χώρα μας είναι ενεργό το ισλαμιστικό στοιχείο. Ειδικότερα, τον Ιανουάριο του 2021 συνελήφθη στην Θεσσαλονίκη, βάσει ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που εκδόθηκε από την Ολλανδία, ένας 33χρονος Σύρος υπήκοος που κατηγορείται ότι είναι μέλος της Jabhat al-Nusra. Ένας 28χρονος Μαροκινός μαχητής του ISIS, κατέχοντας σημαντική θέση στην ιεραρχία, συνελήφθη επίσης στη Θεσσαλονίκη τον Ιούλιο του 2021 βάσει διεθνούς εντάλματος σύλληψης που εκδόθηκε από το Μαρόκο (Europol, 2022).

Τον Νοέμβριο του ίδιου έτους, συνελήφθη στο κέντρο της Αθήνας 34χρονος αλλοδαπός, ο οποίος κατηγορείται για εμπλοκή στην τρομοκρατική οργάνωση του Ισλαμικού Κράτους. Τον

επόμενο μήνα συνελήφθη από τις αρχές, 40χρονος αλλοδαπός, με την ίδια κατηγορία (Ελληνική Αστυνομία, 2021b).

Πρωτοφανής ήταν η σύλληψη ενός Ιρανού υπηκόου τον Μάρτιο του 2020, αφού δημοσίευσε ένα άρθρο στο διαδίκτυο στην σελίδα Athens.indymedia.org, όπου εξέφραζε απειλές και υποκινούσε αντιεξουσιαστές να συμμετάσχουν σε ένοπλη εξέγερση στην Βόρεια Ελλάδα (Europol, 2021).

Στην Τρίπολη τον Νοέμβριο του 2020, συνελήφθη από την αντιτρομοκρατική υπηρεσία τρομοκράτης στέλεχος του ISIS από το Τατζικιστάν, ο οποίος εισήλθε το 2017 από την Συρία μέσω της Τουρκίας στην Λέσβο όπου αιτήθηκε και του χορηγήθηκε άσυλο. Λίγες μέρες μετά, συνελήφθη επίσης στην Αθήνα μαχητής του ISIS με συριακή καταγωγή, ο οποίος εισήλθε παράνομα το 2018 και αιτήθηκε άσυλο. Ένα βίντεο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στο οποίο εμφανίζεται να κατέχει βαρύ οπλισμό και να κρατάει σημαίες του ISIS, πρόδωσε την δράση του (Χατζηάστρου, 2020).

Επιπροσθέτως, αξιωματικοί της Ελληνικής Αστυνομίας έχουν ξαχνάμε ότι στο παρελθόν έχουν συλληφθεί σημαντικά μέλη του ISIS στην Αθήνα, οι οποίοι είχαν στενές επαφές με τους πρόσφυγες της χώρας. Αξιοσημείωτο περιστατικό αποτελεί η σύλληψη στον Έβρο τον Φεβρουάριο του 2016, τριών αλλοδαπών κουρδικής καταγωγής που προσπάθησαν να εισέλθουν στην Τουρκία με όπλα και χιλιάδες πυρομαχικά, τα οποία σκόπευαν να προωθήσουν στο Ιράκ (E-enros.gr, 2016).

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι, ένας από τους τρομοκράτες που συμμετείχε στις βομβιστικές επιθέσεις του Παρισιού, τον Νοέμβριο του 2015 είχε εισέλθει στη χώρα μας μέσω της νήσου Λέρου τον περασμένο Οκτώβριο (Πρώτο Θέμα, 2015). Εγείρει ανησυχίες το γεγονός ότι, μετά την επίθεση ένα βίντεο που δημοσίευσε το Ισλαμικό Κράτος, εκτοξεύει απειλές εναντίον εξήντα χωρών συμπεριλαμβανομένης και της χώρας μας (Chrysopoulos, 2015).

4. Αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων

Προκειμένου να εκτιμηθούν οι κίνδυνοι που αναγνωρίστηκαν θα τους αξιολογήσουμε και θα τους εντάξουμε σε ένα πίνακα διαβάθμισης. Έπειτα, θα χρησιμοποιήσουμε μία μήτρα κινδύνων προκειμένου να εξετάσουμε τη πιθανότητα εκδήλωσης των κινδύνων και τον αντίκτυπό τους. Ο συνδυασμός τους θα συντελέσει στην ιεράρχηση αυτών ως προς την σημαντικότητά τους (Kluppelberg et al., 2014). Στο τέλος, με την χρήση δενδρικής ανάλυσης (ETA) θα καθοριστούν τα πιθανά στάδια χειρισμού του σημαντικότερου κίνδυνου.

4.1 Εκτίμηση των κινδύνων με την χρήση Risk Matrix

Παρακάτω ακολουθεί η αξιολόγηση και η διαβάθμιση των κινδύνων η οποία θα συμβάλλει στην προτεραιοποίηση αυτών και στην εξαγωγή του σημαντικότερου εξ' αυτών.

A. Αντίκτυπος στην υγεία

Οι Pavli & Maltezu (2017), πραγματοποίησαν μία μελέτη για την υγεία των προσφύγων όπου διαπίστωσαν ότι η υγεία τους πολλές φορές είναι ήδη επιβαρυνμένη από τις κακουχίες που πέρασαν στη χώρα προέλευσής τους και μετέπειτα κατά την διάρκεια του ταξιδιού τους. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις άσχημες συνθήκες διαβίωσης που επικρατούν στις δομές φιλοξενίας ένεκα των σημαντικών στοιχειωδών ελλείψεων και του υπερπληθυσμού ενισχύουν τον κίνδυνο για την μετάδοση μολυσματικών ασθενειών.

Επιπλέον, οι Kondilis et al., (2021), σε μία πρόσφατη μελέτη τους για τον αντίκτυπο της πανδημίας Covid-19 στους υ.τ.χ. στην Ελλάδα εντόπισαν υψηλά επίπεδα μετάδοσης Covid-19 στα Κ.Υ.Τ. και σε χώρους υποδοχής στην ελληνική ηπειρωτική χώρα και στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου. Λόγω των άσχημων συνθηκών διαβίωσης και την έλλειψη των απαραίτητων μέτρων ο κίνδυνος μόλυνσης ήταν σημαντικά υψηλότερος από τον υπόλοιπο πληθυσμό της Ελλάδας.

Με βάση τα προαναφερθέντα, θα χαρακτηρίζαμε την πιθανότητα εκδήλωσης του ανωτέρου κινδύνου ως λιγότερο πιθανή δεδομένου ότι τα δύο τελευταία χρόνια γίνονται σημαντικές προσπάθειες αποσυμφόρησης των Κ.Υ.Τ. και βελτιστοποίησης των συνθηκών υγιεινής αλλά

και όσον αφορά την πανδημία Covid-19 η κυβέρνηση έλαβε σημαντικά μέτρα θέτοντας σε εφαρμογή το σχέδιο «Αγνοδίκη». Από την άλλη πλευρά, ο αντίκτυπος θεωρείται πολύ σοβαρός διότι το σύστημα υγείας της Ελλάδας είναι ήδη επιβαρυνμένο και σε περίπτωση εκδήλωσης νέων ασθενειών ή πανδημιών δεν θα μπορέσει να ανταπεξέλθει θέτοντας έτσι σε κίνδυνο τις ζωές των συνανθρώπων μας.

Β. Γκετοποίηση αστικών κέντρων

Οι υ.τ.χ. που συνωστίζονται σε μια αστική περιοχή μπορούν να δημιουργήσουν μικροκοινωνίες, όπως υφίστανται στο κέντρο της Αθήνας. Όσοι γηγενείς έχουν τη δυνατότητα να εγκαταλείψουν αυτές τις περιοχές η κατάσταση επιδεινώνεται και κυριαρχεί η περιθωριοποίηση και η φτώχεια (Συρίγος, 2020). Ο κίνδυνος γκετοποίησης των περιοχών χαρακτηρίζεται ως πιθανός με την ΕΛ.ΑΣ. να προβαίνει ανά τακτά χρονικά διαστήματα σε «επιχειρήσεις σκούπα» και να πραγματοποιεί περιπολίες σε 24ωρη βάση και ελέγχους.

Ο αντίκτυπος του εν λόγω κινδύνου θα κριθεί ως πολύ σοβαρός. Τα προβλήματα που δημιουργούνται από την καθημερινή εγκληματικότητα σε συνδυασμό με την υποβάθμιση των περιοχών θα λέγαμε ότι επηρεάζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων αλλά και των εργαζομένων στις περιοχές των γκέτο. Πολλοί συμπολίτες μας που έχουν την δυνατότητα, αναγκάζονται να αναζητήσουν κατοικίες σε προάστια, αλλά και ορισμένοι επιχειρηματίες να μεταφέρουν τις δραστηριότητές τους σε πιο ασφαλείς γειτονίες. Επομένως, θα λέγαμε ότι απειλείται η κοινωνική συνοχή και υπονομεύεται το αίσθημα ασφαλείας των πολιτών. Κατ' επέκταση υπάρχουν και οικονομικές συνέπειες αφού το κράτος δαπανεί χρήματα για να επιδιορθώσει τυχόν ζημιές που προκαλούνται αλλά και για να ενισχύσει την αστυνόμευση.

Γ. Έξαρση της εγκληματικότητας

Όπως προαναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό αλλοδαπών εμπλέκεται σε παράνομες δραστηριότητες στη χώρα μας χωρίς όμως να ευθύνονται αποκλειστικά για την εγκληματικότητα αφού και οι ημεδαποί συμμετέχουν ενεργά. Ωστόσο, στις προσφυγικές δομές και στις μεγαλουπόλεις καταγράφονται τακτικά περιστατικά πορνείας, ενδοοικογενειακής βίας, σωματικών βλαβών, σεξουαλικής εκμετάλλευσης και διακίνησης ναρκωτικών. Οι απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης και η ανεπαρκής ένταξη των υ.τ.χ. εντείνουν την κατάσταση. Η πολιτεία λαμβάνει ολοένα και περισσότερα μέτρα ώστε να ενισχυθεί η αστυνόμευση και να ενταχθούν ομαλά οι υ.τ.χ. στην κοινωνία. Γι' αυτούς τους λόγους, η πιθανότητα να εμφανισθεί ο ανωτέρω κίνδυνος κρίνεται πολύ πιθανή.

Όσον αφορά τον αντίκτυπο θα χαρακτηριστεί ως πολύ σοβαρός. Η αύξηση της εγκληματικότητας επιφέρει σοβαρές κοινωνικές συνέπειες αφενός στο ίδιο το θύμα αφετέρου σε όλη την κοινωνία. Από την μία, τα θύματα εγκληματικών ενεργειών κινδυνεύουν με

απώλεια ζωής ή και σοβαρό τραυματισμό όπως επίσης διακατέχονται από άγχος, φόβο και τρόμο. Από την άλλη, διαταράσσεται η κοινωνική συνοχή, οι πολίτες αισθάνονται ανασφάλεια, φοβία και είθισται να περιθωριοποιούν τους υ.τ.χ. εξισώνοντας αυτούς ως εγκληματίες. Επιπλέον, κυριαρχεί ο ατομισμός και εδραιώνεται ένα κλίμα μη εμπιστοσύνης προς τον συνάνθρωπο αλλά και την πολιτεία. Τέλος, αναστέλλεται η οικονομική πρόοδος της χώρας και προκαλείται πολιτική αστάθεια.

Δ. Επιβάρυνση της οικονομίας

Ο βραχυπρόθεσμος μακροοικονομικός αντίκτυπος της προσφυγικής κρίσης εκδηλώνεται με τις πρόσθετες δημόσιες δαπάνες για τους υ.τ.χ. που αφορούν την υποδοχή, τη στέγαση, τη σίτιση, την εκπαίδευση και την υγεία. Πέραν αυτών, όσο αυξάνονται οι μεταναστευτικές ροές είναι πιθανή η αύξηση της ανεργίας. Επιπροσθέτως, σημαντική απώλεια για την οικονομία της χώρας είναι η πτώση του τουρισμού κυρίως στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου που φιλοξενούν και το μεγαλύτερο ποσοστό των αφίξεων. Ας μην ξεχνάμε ότι στα νησιά Λέσβο και Χίο κατά το 2016 ο τουρισμός μειώθηκε κατά 60%, γεγονός που μαρτυρά την μεγάλη απώλεια των κρατικών εσόδων (Κουσουνης 2016, Μιχαλολιάκος 2021). Έτσι, η πιθανότητα εμφάνισης του κινδύνου αξιολογείται ως πιθανή.

Σίγουρα οι οικονομικές ενισχύσεις για την διαχείριση της προσφυγική κρίσης από την Ε.Ε. δίνουν μία ανακούφιση στον κρατικό προϋπολογισμό της χώρας ωστόσο τα κονδύλια πολλές φορές δεν επαρκούν. Δεδομένου ότι η χώρα συνεχίζει να δέχεται σημαντικό αριθμό προσφυγικών ροών, ενέχει ο κίνδυνος να επιδεινωθεί η οικονομική κατάστασή της. Οι επιπτώσεις της ανεργίας επίσης θα είναι οδυνηρές τόσο για την οικονομία όσο και για την κοινωνία. Κατά συνέπεια, θα υπάρξει μεγάλη ανησυχία για την οικονομία της Ελλάδας και έτσι ο αντίκτυπος κρίνεται ως πολύ σοβαρός.

Ε. Άνοδος του εθνικισμού-ρατσισμού

Είναι γνωστό ότι η μετανάστευση νόμιμη ή μη δημιουργεί στον ντόπιο πληθυσμό αρνητικά πρόσημα τα οποία πηγάζουν από οικονομικούς ή συναισθηματικούς λόγους. Οι κάτοικοι των νησιών που δέχτηκαν τα μεγαλύτερα μεταναστευτικά κύματα ήταν και οι πρώτοι που αντέδρασαν αρνητικά αναφορικά με την δημιουργία των Κ.Υ.Τ. στον τόπο τους. Επίσης, αυτές οι περιοχές συγκέντρωσαν υψηλό ποσοστό ψήφων για το κόμμα τις Χρυσής Αυγής στις εκλογές τον Σεπτέμβριο του 2015 (Vasilakis, 2018). Επηρεασμένες από την Χρυσή Αυγή πολλές εθνικιστικές οργανώσεις βρήκαν πρόσφορο έδαφος και ανέπτυξαν την δράση τους με σκοπό να ξεσηκώσουν τον λαό και να επηρεάσουν την κοινή γνώμη. Για παράδειγμα, η «ΑΡΜΑ» είναι μία από αυτές τις οργανώσεις, μέλη της οποίας τον Ιανουάριο του 2017 μοίραζαν φυλλάδια με περιεχόμενο ρατσιστικού μίσους προς τους υ.τ.χ. και χαρτογραφώντας

τις περιοχές με προσφυγικές δομές της χώρας απήυθυναν κάλεσμα προς τους πολίτες για να λάβουν δράση (Μπασκάκης, 2017).

Η ρατσιστική βία στη χώρα μας αυξήθηκε σταδιακά από το 2010 με αποκορύφωμα το 2015, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ. και του Δικτύου Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας. Με το πέρασμα των χρόνων ωστόσο περιορίστηκε σε λεκτική παρά σωματική. Σημαντικό γεγονός σε αυτήν την εξέλιξη ήταν η ήττα της Χρυσής Αυγής στις εκλογές του 2019 και μετέπειτα η καταδίκη της ως εγκληματική οργάνωση από τα ελληνικά δικαστήρια (Gemí, 2020). Επιπλέον, με τον Νόμο 4619/2019 τροποποιήθηκαν ορισμένα άρθρα του Ποινικού Κώδικα αυστηροποιώντας τα πλαίσια των ποινών για εγκλήματα που διαπράττονται με ρατσιστικά κίνητρα. Ο κίνδυνος αυτός είναι υπαρκτός και για αυτόν τον λόγο, θα χαρακτηριστεί ως πιθανός. Από την άλλη, ο αντίκτυπος θα βαθμονομηθεί ως σοβαρός αφού τέτοιες οργανώσεις προκαλούν αναταραχές στην κοινωνία, διαταράσσοντας την συνοχή του κοινωνικού συνόλου και μπορεί να πυροδοτήσουν εξεγέρσεις των προσφύγων και διαμάχες.

ΣΤ. Αλλοίωση πολιτισμικής ταυτότητας

Η πιθανότητα να εκδηλωθεί ο ανωτέρω κίνδυνος βαθμολογείται ως πιθανή. Όπως είναι γνωστό, σημαντικό ποσοστό του αλλοδαπού πληθυσμού έχει ως απώτερο σκοπό την μετακίνησή του σε άλλες χώρες της Ευρώπης και όχι την παραμονή του στη χώρα μας. Θα λέγαμε ότι η ανάδειξη αυτού του κινδύνου είναι περιορισμένη σύμφωνα με τον ρυθμό των ροών των τελευταίων χρόνων. Η Ελλάδα εξάλλου, είναι μία χώρα με σημαντική πολιτιστική κληρονομιά και ιστορία.

Οι ερευνητές που υποστηρίζουν τη θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας δηλώνουν ότι η ταυτόχρονη σύνδεση των μεταναστών με δύο διαφορετικούς πολιτισμούς είναι αδύνατη, επειδή αυτοί οι πολιτισμοί έχουν διαφορετικά, ασύμβατα ή αντιφατικά συστήματα αξιών και νόρμες συμπεριφοράς (Binder et al., 2008). Επιπλέον, αυτή η θεωρία υποθέτει ότι οι πολιτιστικές πρακτικές που σχετίζονται με τη χώρα προέλευσης των υ.τ.χ. δεν εφαρμόζονται στη νέα χώρα και δεν υποστηρίζονται, πράγμα το οποίο εμποδίζει την προσαρμογή τους.

Από την άλλη πλευρά, η υιοθέτηση βασικών χαρακτηριστικών των πολιτιστικών πρακτικών της χώρας υποδοχής βοηθά τους υ.τ.χ. να προσαρμοστούν στη νέα χώρα. Επομένως, η θεωρία υποθέτει ότι οι ίδιοι πρέπει να προσπαθούν για αφομοίωση στην κοινωνία υποδοχής άρα η πολιτική της κοινωνίας υποδοχής θα πρέπει να είναι αυτή της αφομοίωσης (Fotaki, 2021). Στην περίπτωση της Ελλάδας, αρκετοί είναι εκείνοι που με το πέρασμα των ετών υιοθέτησαν κάποια στοιχεία της πολιτιστικής ταυτότητας, χωρίς ωστόσο να υπονομεύσουν τα δικά τους πολιτισμικά χαρακτηριστικά ενώ παρά τις φοβίες που έχουν επικρατήσει από τους ντόπιους για την αλλοίωση της ταυτότητάς τους τα στοιχεία έως τώρα δείχνουν ότι η αμφίδρομη επίδραση

που ασκείται και στους μετανάστες και στους ιθαγενείς δεν οδηγεί σε εξάλειψη των πολιτισμικών χαρακτηριστικών αλλά σε αφομοίωση αυτών σε ορισμένες περιπτώσεις.

Ο κίνδυνος ως προς τον αντίκτυπό του βαθμολογείται ως σοβαρός. Η αλλοίωση της εθνικής ταυτότητας σηματοδοτεί την εξάλειψη του έθνους. Η κοινωνική συνοχή της χώρας θα διακυβευτεί και θα διαταραχθεί η ευημερία του κοινωνικού συνόλου και η εθνική ακεραιότητα.

Z. Υποκλοπή πληροφοριών-κατασκοπεία

Η πιθανότητα να εκδηλωθεί ο συγκεκριμένος κίνδυνος βαθμολογείται ως πιθανή. Η κυβέρνηση όπως αναφέρθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο θέσπισε το Μητρώο Μ.Κ.Ο. με σκοπό να εξασφαλίζει την διαφάνεια στην λειτουργία των οργανώσεων προκειμένου να έχει πλήρη γνώση για το ποιος έχει ελεύθερη πρόσβαση στις δομές. Επιπλέον, η Ε.Υ.Π. βρίσκεται σε επαγρύπνηση αποστέλλοντας τα στελέχη της στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου που δέχονται και τον μεγαλύτερο όγκο των αφίξεων.

Ο αντίκτυπος χαρακτηρίζεται ως πολύ σοβαρός. Η υποκλοπή πληροφοριών συνιστά απειλή για την εθνική ασφάλεια της χώρας μας. Η κατασκοπευτική απειλή θέτει σε κίνδυνο το δημοκρατικό πολίτευμα και την εδαφική ακεραιότητα της χώρας και υπονομεύει τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

H. Ριζοσπαστικοποίηση των προσφύγων

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, οι συνθήκες που επικρατούν στα Κ.Υ.Τ. της χώρας καθιστούν ευάλωτους τους διαμένοντες εκεί σε φαινόμενα ριζοσπαστικοποίησης. Κάποια άτομα νιώθοντας την περιθωριοποίηση της ελληνικής κοινωνίας έχουν αυξημένη ανάγκη του αισθήματος ανήκειν σε μία ομάδα (Milton et. al, 2013). Επιπλέον, ορισμένοι νιώθοντας αδικημένοι και απογοητευμένοι από το σύστημα συγκρίνοντας τον εαυτό τους με άλλες κοινωνικές ομάδες αναζητούν μία διέξοδο. Κυρίως άντρες νεαρής ηλικίας αποζητούν ηρωισμούς και περιπέτειες. Όλοι αυτοί είναι πολύ εύκολο να ενταχθούν σε μία ομάδα με κοινή ιδεολογία ή θρησκεία και στην πορεία να στρατολογήσουν και άλλα μέλη προς την ίδια κατεύθυνση. Σύμφωνα με την έκθεση της Europol (2022), σχεδόν το 80% των υπόπτων τζιχαντιστών που συνελήφθησαν κατά το έτος 2021 ήταν άντρες με μέσο όρο ηλικίας τα τριάντα τρία έτη.

Η χρήση των κοινωνικών δικτύων είναι το πιο συχνό μέσο προκειμένου να μεταδοθεί η επιρροή των ριζοσπαστικοποιημένων ομάδων. Διάφορα chat rooms και forums διευκολύνουν την στρατολόγηση νέων μελών στην ιδεολογία τους. Επιπλέον, αξιοποιούνται για προπαγάνδα και έτσι διαδίδονται πληροφορίες χειραγωγώντας τις απόψεις των χρηστών (Koch, 2017).

Συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες στην Ελλάδα δε αναπτύσσεται κάποιο ενεργό ριζοσπαστικό πεδίο, ωστόσο, ορισμένοι παράγοντες μπορούν να καταστήσουν ευνοϊκό το περιβάλλον για την ανάπτυξη ριζοσπαστικών ομάδων στο κοντινό μέλλον. Αυτοί συνδέονται εν γένει με την πολιτική της, που χαρακτηρίζεται από ελλειπείς θέσεις απασχόλησης, αποστασιοποιητική στάση σε συνδυασμό με τα παράπονα των υ.τ.χ. που είτε υφίστανται πριν την αφιξή τους στη χώρα ή δημιουργούνται εκ των υστέρων (Eleftheriadou, 2020). Για τους ανωτέρω λόγους, η πιθανότητα να εκδηλωθεί ο κίνδυνος είναι πολύ πιθανή.

Όσον αφορά τον αντίκτυπο, χαρακτηρίζεται ως πολύ σοβαρός καθώς η ύπαρξη τέτοιων ομάδων στη χώρα απειλεί την ασφάλειά της εφόσον αυτές οι ομάδες δύνανται να στραφούν εχθρικά και να προκαλέσουν βίαιες ενέργειες εις βάρος αθώων πολιτών με οδυνηρές επιπτώσεις αλλά και να προσηλυτίσουν μεγάλο μέρος του μεταναστευτικού πληθυσμού.

Θ. Εκδήλωση τρομοκρατικής επίθεσης

Με τις ανεξέλεγκτες ροές παρεισφρέουν στο ελληνικό έδαφος τρομοκρατικά στοιχεία που συνδέονται κυρίως με το ISIS αλλά και με διάφορες οργανώσεις. Η ΕΛ.ΑΣ. μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα σε Παρίσι και Βιέννη, έχει ενεργοποιήσει το επίπεδο συναγερμού με το ενδεχόμενο τρομοκρατικής επίθεσης στη χώρα να θεωρείται υψηλό. Πράγματι, το θέμα απασχολεί ολοένα και περισσότερο την πολιτική ηγεσία αλλά και τους αξιωματούχους της ΕΛ.ΑΣ. και της Ε.Υ.Π. (Σουλιώτης, 2018).

Δεν είναι τυχαίο εξάλλου το γεγονός ότι από τον Αύγουστο του 2016, η Ε.Ε. ανέπτυξε περίπου διακόσιους αξιωματικούς της Europol στα ελληνικά νησιά σε μια προσπάθεια να ελέγξει πιο αποτελεσματικά την μετανάστευση και να εντοπίσει ύποπτους τρομοκράτες και εγκληματίες (Mullins, 2019). Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός ότι, σε υπό κατάληψη κτίρια στην Αθήνα έχουν ταυτοποιηθεί πολλές φορές από τις αστυνομικές αρχές υ.τ.χ. οι οποίοι μαζί με εγχώριους αντιεξουσιαστές προβαίνουν σε επιθετικές ενέργειες εναντίον των σωμάτων ασφαλείας. Επιπλέον, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ένα κτίριο επί της οδού Αραχώβης αριθμό 44, στο κέντρο της Αθήνας όπου ομάδες αναρχικών επιδιώκουν να το θέσουν υπό κατάληψη εγκαθιστώντας σε αυτό υ.τ.χ. στους οποίους ασκούν επιρροή κυρίως για οικονομικά συμφέροντα. Πληροφορίες ωστόσο αναφέρουν, ότι κατά τα έτη 2016-2018 στο προαναφερθέν κτίριο διέμεναν ακραίοι, ριζοσπαστικοποιημένοι μουσουλμάνοι (Σουλιώτης, 2018).

Η Ελλάδα σαφώς και μπορεί στο προσεχές μέλλον να αποτελέσει στόχο αφού με την πολιτική της έως σήμερα δεν έχει καταφέρει να εντάξει ομαλά το μουσουλμανικό πληθυσμό. Ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι άσχημες συνθήκες διαβίωσης και η μη εκπλήρωση των προσδοκιών αρκούν προκειμένου οι υ.τ.χ. να στραφούν εναντίον της χώρας. Με βάση τα παραπάνω η πιθανότητα εκδήλωσης του κινδύνου αξιολογήθηκε ως πολύ πιθανή. Ο αντίκτυπος σαφώς χαρακτηρίζεται καταστροφικός καθώς οποιαδήποτε μορφή τρομοκρατικής

ενέργειας μπορεί να επιφέρει απώλεια ζωής με πολυάριθμους θανάτους αλλά και σοβαρά τραυματισμένους. Επιπλέον, θα προκαλέσει σοβαρές υλικές ζημιές αλλά και κατ'επέκταση σημαντικές κοινωνικές επιπτώσεις διαιώνισης φόβου στην κοινωνία και γενικευμένο αίσθημα ανασφάλειας.

Πίνακας 6: Διαβάθμιση κινδύνων.

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ	ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ
A	Αντίκτυπος στην Υγεία	2	4	8	ΜΕΤΡΙΑ
B	Γκετοποίηση αστικών κέντρων	3	4	12	ΥΨΗΛΗ
Γ	Έξαρση της εγκληματικότητας	4	4	16	ΥΨΗΛΗ
Δ	Επιβάρυνση της οικονομίας	3	4	12	ΥΨΗΛΗ
E	Άνοδος του εθνικισμού-ρατσισμού	3	3	9	ΜΕΤΡΙΑ
ΣΤ	Αλλοίωση πολιτισμικής ταυτότητας	3	3	9	ΜΕΤΡΙΑ
Z	Υποκλοπή πληροφοριών-κατασκοπία	3	4	12	ΥΨΗΛΗ
H	Ριζοσπαστικοποίηση των προσφύγων	4	4	16	ΥΨΗΛΗ
Θ	Εκδήλωση τρομοκρατικής επίθεσης	4	5	20	ΠΟΛΥ ΥΨΗΛΗ

Στο σημείο αυτό ολοκληρώθηκε ο παραπάνω πίνακας 6 διαβάθμισης των κινδύνων ο οποίος συμπεριλαμβάνει όλους τους αναγνωρισμένους κινδύνους. Επιπλέον, μέσω του γινομένου της πιθανότητας και του αντίκτυπου, εξάγεται η σημαντικότητα του κάθε κινδύνου. Κατόπιν, διαμορφώνεται παρακάτω η μήτρα κινδύνων που αφορά τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές στη χώρα μας.

Πίνακας 7: Μήτρα κινδύνου (Risk Matrix 5x5).

		ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ				
		ΑΣΗΜΑΝΤΟΣ (1)	ΜΕΤΡΙΟΣ (2)	ΣΟΒΑΡΟΣ (3)	ΠΟΛΥ ΣΟΒΑΡΟΣ (4)	ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΟΣ (5)
Π Ι Θ Α Ν Ο Τ Η Τ Α	ΒΕΒΑΙΟ (5)					
	ΠΟΛΥ ΠΙΘΑΝΟ (4)				Γ, Η	Θ
	ΠΙΘΑΝΟ (3)			Ε, ΣΤ	Β, Δ, Ζ	
	ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΠΙΘΑΝΟ (2)				Α	
	ΣΠΑΝΙΟ (1)					

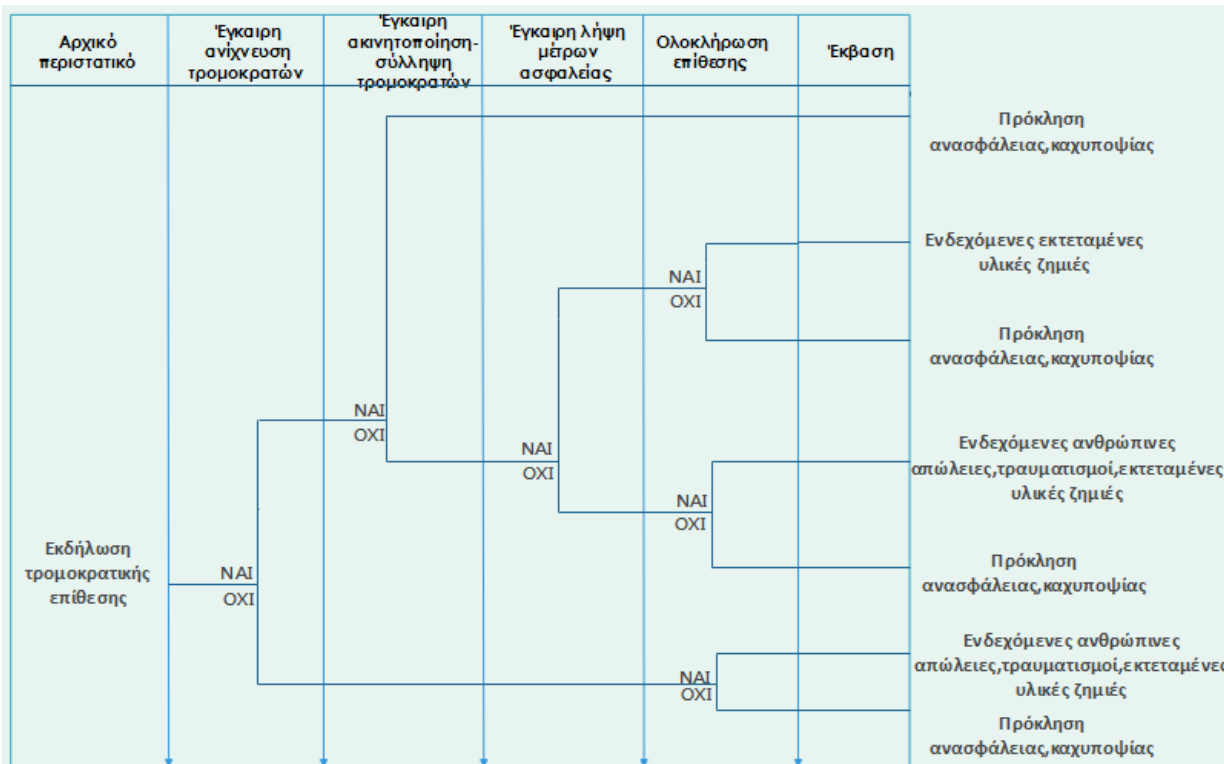
4.2 Ενδεικτικός χειρισμός σημαντικότερου κινδύνου με την χρήση Event Tree Analysis

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι ο σημαντικότερος κίνδυνος που απορρέει από τις προσφυγικές – μεταναστευτικές ροές είναι η εκδήλωση τρομοκρατικής επίθεσης. Με την χρήση ενός δέντρου γεγονότος θα διερευνηθούν οι εκβάσεις μίας τρομοκρατικής ενέργειας όταν ορισμένες ή όλες οι λειτουργίες ασφαλείας αποτύχουν να ενεργοποιηθούν.

Σε μία προσπάθεια διαχείρισης του κινδύνου σε περίπτωση που εκδηλωθεί, καθορίζονται στο παρακάτω δέντρο γεγονότων τέσσερα στάδια τα οποία μπορούν να επηρεάσουν την εξέλιξη του. Τα εν λόγω στάδια σχετίζονται με τον εντοπισμό και αφοπλισμό των τρομοκρατών, καθώς και με την λήψη μέτρων ασφαλείας. Αναλυτικότερα είναι:

- Στάδιο 1ο: Απαιτείται, η έγκαιρη ανίχνευση των επίδοξων τρομοκρατών. Οι κρίσιμες υποδομές και οι πιθανοί στόχοι είναι σημαντικό να φυλάσσονται από αστυνομικές δυνάμεις οι οποίες πρέπει να βρίσκονται σε ετοιμότητα σε 24ωρη βάση. Πρέπει να διενεργούνται προληπτικοί έλεγχοι και να αναφέρεται το οτιδήποτε ασυνήθιστο παρατηρείται.
- Στάδιο 2ο: Η έγκαιρη ακινητοποίηση και έπειτα η σύλληψη των δραστών θα έχει ως αποτέλεσμα τον αφοπλισμό τους όταν πλέον η απειλή θα είναι ορατή.
- Στάδιο 3ο: Είναι σημαντική η έγκαιρη λήψη μέτρων ασφαλείας με την άμεση εκκένωση της κρίσιμης εγκατάστασης και την άρνηση πρόσβασης οποιουδήποτε τρίτου σε αυτή.
- Στάδιο 4ο: Σε περίπτωση μη έγκαιρης λήψης μέτρων ασφαλείας η ολοκλήρωση της επίθεσης θα επιτευχθεί.

Πίνακας 8: Δενδρικής ανάλυσης (ETA).

Όπως βλέπουμε στον πίνακα 8, ως αρχικό συμβάν ορίζεται η εκδήλωση τρομοκρατικής ενέργειας. Σε περίπτωση που δεν ληφθούν προληπτικά μέτρα οι εκβάσεις εκτείνονται από πρόκληση αισθημάτων καχυποψίας και ανασφάλειας έως και ανθρώπινες απώλειες.

Ειδικότερα, στα πέντε σενάρια που θα ακολουθήσουν θεωρείται δεδομένη η έγκαιρη ανίχνευση των τρομοκρατών. Σε περίπτωση που ακινητοποιηθούν και συλληφθούν οι δράστες, αυτός θα είναι ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος διαχείρισης του κινδύνου και η έκβασή του θα είναι ήσυχος σημασίας. Οι πολίτες στο άκουσμα της είδησης θα ανησυχήσουν όσον αφορά την επίτευξη της ενέργειας στο μέλλον και θα αισθανθούν ανασφάλεια και καχυποψία.

Η ίδια έκβαση θα επέλθει στην περίπτωση που δεν ακινητοποιηθούν οι τρομοκράτες και δεν ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα εκκένωσης του χώρου ωστόσο για κάποιο λόγο η επίθεση θα είναι ανεπιτυχής και δεν θα ολοκληρωθεί. Στο σενάριο αυτό, αν ληφθούν μέτρα ασφαλείας και επιτευχθεί η επίθεση, η έκβαση θα σχετίζεται με ενδεχόμενες εκτεταμένες υλικές ζημιές.

Αν παρότι εντοπιστούν εγκαίρως οι τρομοκράτες αλλά δεν ακινητοποιηθούν και δεν ληφθούν μέτρα ασφαλείας στην κρίσιμη υποδομή, η επιτυχής ολοκλήρωση της επίθεσης θα επιφέρει ενδεχόμενες ανθρώπινες απώλειες, τραυματισμούς αλλά και εκτεταμένες

υλικές ζημιές. Αυτός είναι επίσης ένας από τους μη ενδεδειγμένους τρόπους διαχείρισης του συμβάντος. Στο ίδιο σενάριο εάν δεν ολοκληρωθεί τελικώς η επίθεση θα προκληθούν στην κοινωνία αισθήματα ανασφάλειας και καχυποψίας.

Στα δύο τελευταία σενάρια δεν ανιχνεύονται εγκαίρως οι τρομοκράτες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σε περίπτωση που ολοκληρωθεί επιτυχώς η τρομοκρατική επίθεση, να θρηνήσουμε ανθρώπινες απώλειες, να υπάρξουν τραυματισμοί αλλά και εκτεταμένες υλικές ζημιές και φυσικά θεωρείται μη ενδεδειγμένος τρόπος διαχείρισης του συμβάντος. Αν ωστόσο για κάποιο λόγο δεν ολοκληρωθεί επιτυχώς η επίθεση, θα προκληθούν στην κοινωνία αισθήματα ανασφάλειας και καχυποψίας.

5. Συμπεράσματα

Το 2015 η χώρα μας δεχόμενη πλήθος ροών υ.τ.χ. σε συνδυασμό με την δεινή οικονομική κατάσταση που ήδη βρισκόταν απέτυχε να λέγαμε να ανταπεξέλθει αποτελεσματικά στο πρωτοφανές αυτό προσφυγικό φαινόμενο. Οι ανύπαρκτοι μηχανισμοί υποδοχής, στέγασης και οι ελλιπείς δομές και υπηρεσίες δημιούργησαν με την σειρά τους πολλά προβλήματα που απαιτούσαν συντονισμένες ενέργειες προκειμένου να επιλυθούν.

Με το πέρασμα των χρόνων τα προβλήματα διογκώθηκαν και οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν από τις εκάστοτε κυβερνήσεις δεν επέφεραν ουσιώδη αποτελέσματα. Ως επακόλουθο όλων αυτών, ήταν η ανάδυση ορισμένων κινδύνων με την πλειοψηφία όπως διαπιστώσαμε να έχουν ήδη εκδηλωθεί. Στην παρούσα εργασία εντοπίσαμε και αναλύσαμε τους πιο αξιοσημείωτους κινδύνους που σχετίζονται με τον κοινωνικοοικονομικό τομέα, καθώς και με την εθνική ασφάλεια. Ακολουθώντας, τους διαβαθμίσαμε ως προς την πιθανότητα και τον αντίκτυπό τους όπου από τον συνδυασμό αυτών προσδιορίσαμε την σημαντικότητά τους.

Παρατηρήσαμε ότι όλοι οι κίνδυνοι συσχετίζονται μεταξύ τους και είναι θα λέγαμε αλληλένδετοι. Αρχικά, η λεγόμενη πολιτική των Κ.Υ.Τ. είχε ως αποτέλεσμα τον συνωστισμό χιλιάδων ανθρώπων σε ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης. Είναι σαφές ότι η ανεπάρκεια βασικών αγαθών υγιεινής καθιστά τους υ.τ.χ. ευάλωτους στην νόσηση αλλά και μετάδοση μολυσματικών ασθενειών ειδικά στην περίοδο της πανδημίας που διανύουμε. Επιπλέον, η μεταφορά πολλών υ.τ.χ. σε μία προσπάθεια αποσυμφόρησης των νήσων σε συγκεκριμένες περιοχές της κεντρικής Αθήνας συντέλεσαν στην δημιουργία των μικροκοινωνιών γκέτο. Η ανεπιτυχής ομαλή ενταξή τους στην κοινωνία και οι ελάχιστες ευκαιρίες απασχόλησης έχουν ως αποτέλεσμα την άνθιση της εγκληματικότητας.

Επιπρόσθετα, όσον αφορά το οικονομικό πεδίο, τα ποσά που δαπανώνται για την αντιμετώπιση του ζητήματος είναι υπέρογκα σε εποχές που τα επίπεδα ανεργίας παραμένουν υψηλά αλλά και ο τουρισμός σε ορισμένα μεγάλα νησιά έχει παρακμάσει. Ως φυσικό επακόλουθο, ενισχύεται η δυσαρέσκεια των πολιτών και σε συνδυασμό με τον φόβο αλλοίωσης της πολυτισμικής ταυτότητας εκδηλώνονται ξενοφοβικές τάσεις, ρατσιστικά φαινόμενα από μέρους της κοινωνίας αλλά και σχηματίζονται εθνικιστικές οργανώσεις.

Επιπλέον, οι κίνδυνοι που σχετίζονται με την εθνική ασφάλεια πηγάζουν θα λέγαμε σε ένα βαθμό από τα συσσωρευμένα παράπονα των υ.τ.χ. σε συνδυασμό με τις μη ανταποκρινόμενες στις ανάγκες τους συνθήκες διαβίωσης. Η ισλαμοφοβία, ο κοινωνικός αποκλεισμός, ο διαχωρισμός αυξάνουν τα συναισθήματα μίσους προς την ελληνική κοινωνία. Όλα τα ανωτέρω, προλειαίνουν το έδαφος για την ριζοσπαστικοποίηση ορισμένων υ.τ.χ. αλλά και την μετέπειτα εμπλοκή τους στο βίαιο εξτρεμισμό και στην τρομοκρατία.

Μέσα από τη διαβάθμιση των ανωτέρω κινδύνων, προέκυψε ότι ο πιο άξιος προσοχής κίνδυνος αφορά την εκδήλωση τρομοκρατικής επίθεσης με την πιθανότητα εκδήλωσης να κρίνεται ως πολύ πιθανή και τον αντίκτυπο ως καταστροφικό. Αναμφισβήτητα, ανάμεσα στο πλήθος των υ.τ.χ. που εισέρχονται στη χώρα μας συγκαταλέγονται ορισμένοι επίδοξοι τρομοκράτες. Το φαινόμενο των επιστρεφόντων αλλοδαπών ξένων μαχητών εγείρει ανησυχίες, καθώς είναι γνωστό ότι οι ακολουθούμενες διαδρομές ταυτίζονται με αυτές των προσφύγων και για τον λόγο αυτό, ο πιθανός εντοπισμός τους καθίσταται δύσκολος. Επίσης, καταζητούμενα στελέχη του ISIS συλλαμβάνονται κατά καιρούς από τις αρχές αλλά και έχει αποδειχθεί ότι τρομοκράτες που έλαβαν μέρος σε επιθέσεις σε χώρες της Ε.Ε. στο παρελθόν είχαν καταγραφεί αρχικά στα Κ.Υ.Τ. των νήσων της Ελλάδας.

Προκειμένου να εξεταστούν τα στάδια επιτυχούς και ανεπιτυχούς διαχείρισης του εν λόγω κινδύνου, καθώς και των πιθανών εκβάσεων του δημιουργήσαμε με την χρήση της δενδρικής ανάλυσης ένα δέντρο γεγονότων. Καθίσταται σαφές ότι εάν δεν ενεργοποιηθούν οι λειτουργίες ασφαλείας σε κάθε στάδιο, οι συνέπειες θα είναι βαρυσήμαντες αφού περιλαμβάνουν ανθρώπινες απώλειες, σοβαρούς τραυματισμούς αλλά και εκτεταμένες υλικές ζημιές.

Τέλος, όσον αφορά τους περιορισμούς της έρευνας για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, χρησιμοποιήθηκαν στατιστικά στοιχεία μόνο από ανοικτές πηγές δεδομένων, καθώς εξαιτίας της υψηλής διαβάθμισης πολλά στοιχεία δεν δημοσιοποιούνται από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Κλείνοντας, ας μην ξεχνάμε τα λόγια του Μένανδρου «ξένους ξένιζε και συ 'γαρ ξένος γ'έση».

Κατάλογος πηγών

Aven, T. & Renn, O. (2010). Risk management and governance: Concepts, guidelines and applications. Heidelberg ; New York: Springer.

Binder, A., Blair-Loy, M., Evans, J., Ng, K. & Schudson, M., (2008). The diversity of culture Edited Volume: Cultural Sociology and Its Diversity. Special issue of the Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 619. Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.researchgate.net/publication/317274984_Edited_Volume_Cultural_Sociology_and_Its_Diversity Πρόσβαση:27/8/22

Booth, K., El Dardiry S., Grant, L., Intrand, C., Kynsilehto, A., Mantanik, R., Martin, M., Rodier, C., Tassin, L. & Ottavy, E. (2014). Frontex Ελλάδα-Τουρκία: Τα σύνορα της άρνησης. Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.fidh.org/IMG/pdf/rapport_gr_2_2_final.pdf Πρόσβαση:1/7/22

Bossis, M., & Lampas, N. (2018). Is Refugee Radicalization a Threat to Greece? Mediterranean Quarterly 29(1):36-47 . Διαθέσιμο στη δ/νση <https://read.dukeupress.edu/mediterranean-quarterly/article-abstract/29/1/36/134102/Is-Refugee-Radicalization-a-Threat-to-Greece?redirectedFrom=fulltext> Πρόσβαση:25/6/22

Carruthers, E., Veizis, A., Kondilis, E. & Orcutt, M. (2020). Asylum seekers, refugees and migrants in Greece during Covid-19. Διαθέσιμο στη δ/νση [https://www.thelancet.com/journals/eclinm/article/PIIS2589-5370\(21\)00238-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/eclinm/article/PIIS2589-5370(21)00238-8/fulltext) Πρόσβαση:15/7/22

Chrysopoulos, P. (2015). ISIS threatens 60 countries including Greece. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://greece.greekreporter.com/2015/11/25/isis-threatens-60-countries-including-greece-video/>. Πρόσβαση:30/7/22

Cnigreece.gr (2018). Το Δίκτυο Πόλεων για την Ένταξη. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.cnigreece.gr/about-cni/> Πρόσβαση:28/6/22

Couttenier, M, V Preotu, D Rohner & M Thoenig (2019). The violent legacy of conflict: Evidence on asylum seekers, crime, and public policy in Switzerland. American Economic Review 10(9), 4378-4425. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.20170263> Πρόσβαση:17/7/22

Edo, A., Ragot, L., Rapoport, H., Sardoschau, S. & Steinmayr, A. (2018) The effects of immigration in developed countries: Insights from recent economic research. CEPII Policy Brief No 22, CEPII's

insights on international economic policy Διαθέσιμο στη δ/νση
http://www.cepii.fr/pdf_pub/pb/2018/pb2018-22.pdf Πρόσβαση:19/7/22

Edwards, A. (2016). From Routine to Exceptional: Introduction to UNHCR's Global Strategy – Beyond Detention 2014–2019 Supporting Governments to End the Detention of Asylum-Seekers. Refugee Survey Quarterly Vol. 35, No. 1, Oxford University Press Διαθέσιμο στη δ/νση
<https://academic.oup.com/rsq/article-abstract/35/1/128/2362565> Πρόσβαση: 28/6/22

E-evros.gr, (2016). Η επίσημη ανακοίνωση της σύλληψης δύο Βρετανών και του σπλοστασίου τους. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.e-evros.gr/gr/eidhseis/3/h-epishmh-anakoinwsh-ths-syllhpshs-dyo-bretanwn-kai-toy-oplostasiou-toys-fwtos/post28930> Πρόσβαση:29/7/22

Eleftheriadou M. (2020). Fight after flight? An exploration of the radicalization potential among refugees in Greece. *Small Wars & Insurgencies*, 31(1), 34–60. Διαθέσιμο στη δ/νση
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592318.2020.1672960> Πρόσβαση: 2/9/22

European Council on Refugees and Exiles (ECRE) (2016) The implementation of the hotspots in Italy and Greece. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://ecre.org/ecre-the-implementation-of-the-hotspots-in-italy-and-greece/> Πρόσβαση: 12/7/22

European Union Agency for Law Enforcement Cooperation. EUROPOL (2021). TE-SAT European Union terrorism situation and trend report 2021. Διαθέσιμο στη δ/νση
<https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-unionterrorism-situation-and-trend-report-2021-te-sat> Πρόσβαση:29/7/22

European Union Agency for Law Enforcement Cooperation. EUROPOL (2022). TE-SAT European Union terrorism situation and trend report 2022. Διαθέσιμο στη δ/νση
<https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report> Πρόσβαση:29/7/22

European Union Agency for the fundamental rights (FRA), (2018). Fundamental Rights Report 2018. Διαθέσιμο στη δ/νση https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-fundamental-rights-report-2018_en.pdf Πρόσβαση: 12/7/22

Fotaki, M. (2021) Solidarity in crisis? Community responses to refugees and forced migrants in the Greek islands. *Organization* Volume 29, Issue 2, 295 – 323. Διαθέσιμο στη δ/νση
<https://doi.org/10.1177/13505084211051048> Πρόσβαση:27/8/22

FRONTEX, (2015a) Annual Risk Analysis 2015. Διαθέσιμο στη δ/νση
<https://frontex.europa.eu/documents-and-publications/eb-ara-2015-UBNU5h> Πρόσβαση:13/7/22

FRONTEX, (2015b) Operation Poseidon Greece. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://frontex.europa.eu/we-support/main-operations/operation-poseidon-greece/> Πρόσβαση:13/7/22

FRONTEX, (2018) Annual Risk Analysis 2018 Διαθέσιμο στη δ/ση
https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2018.pdf
Πρόσβαση:18/7/22

FRONTEX, (2020) Annual Risk Analysis 2020. Διαθέσιμο στη δ/ση
<https://frontex.europa.eu/documents-and-publications/risk-analysis-for-2020-vp0TZ7>
Πρόσβαση:13/7/22

Gemi, E. (2020). Migration in Greece: Recent Developments in 2020. Διαθέσιμο στη δ/ση
https://www.academia.edu/45595158/Migration_in_Greece_Recent_Developments_in_2020
Πρόσβαση:25/8/22

Gemi, E. & Triandafyllidou, A. (2019) Migration in Greece: Recent Developments in 2019 Διαθέσιμο στη δ/ση
https://www.academia.edu/41535771/Migration_in_Greece_Recent_Developments_in_2019
Πρόσβαση:7/7/22

Gkionakis, N. (2016).The refugee crisis in Greece:training border security, police, volunteers and aid workers in psychological first aid.Vol 14, pp. 73-79(7)
Διαθέσιμο στη δ/ση
<https://www.ingentaconnect.com/content/wk/wtf/2016/00000014/00000001/art00008>
Πρόσβαση:19/7/22

Karagiannopoulou, M., Agrafioti, A., Chouzouraki, A., Drakopoulou, A., Georgiou, A., Kagiou, E., Koletsis, Z., Konstantinou, A., Koros, D., Koutsouraki, E., Oikonomou, S., Paschalidou, V., Prountzou, K., Stergiou, M. & Thanou, E., (2020) Country Report: Greece. ECRE.
Διαθέσιμο στη δ/ση https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2021/06/AIDA-GR_2020update.pdf Πρόσβαση:2/7/22

Klüppelberg, C., Straub, D., & Welp I., (2014). Risk - a multidisciplinary introduction. Springer International Publishing

Koch, A. (2017). The New Crusaders: Contemporary Extreme Right Symbolism and Rhetoric, Perspectives on Terrorism Vol. 11, No. 5, pp. 13-24 Διαθέσιμο στη δ/ση
<https://www.jstor.org/stable/26297928> Πρόσβαση:2/9/22

Kondilis, E., Papamichail, D., McCann, S., Carruthers, E., Veizis, A., Orcutt, M., & Hargreaves, S. (2021). The impact of the COVID-19 pandemic on refugees and asylum seekers in Greece: A retrospective analysis of national surveillance data from 2020EclinicalMedicine. Διαθέσιμο στη δ/ση
[https://www.thelancet.com/journals/eclinm/article/PIIS2589-5370\(21\)00238-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/eclinm/article/PIIS2589-5370(21)00238-8/fulltext)
Πρόσβαση:7/8/22

Koser, K. (2011). When is migration a security issue? Brookings, 31(3). Διαθέσιμο στη δ/ση
<https://www.brookings.edu/opinions/when-is-migration-a-security-issue/> Πρόσβαση:29/7/22

Lazaridis, G., & Skleparis, D. (2016). Securitization of migration and the far right: The case of Greek security professionals. International Migration, 54(2), 176–192. Διαθέσιμο στη δ/ση
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/imig.12219> Πρόσβαση:29/7/22

- Livas, C., Karali, N. & Tzora, V. (2022). Migration and Crime in Greece: Implications for Entrepreneurship, Financial Literacy and Social Marketing Initiatives. *Journal of Identity and Migration Studies*, 16(1), 176-178. Διαθέσιμο στη δ/ση https://www.researchgate.net/publication/360996845_Migration_and_Crime_in_Greece_Implications_for_Entrepreneurship_Financial_Literacy_and_Social_Marketing_Initiatives Πρόσβαση:27/6/22
- Milton, D., Spencer, M., & Findley, M., Radicalism of the Hopeless: Refugee Flows and Transnational Terrorism, *International Interactions* V. 39, no. 5. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03050629.2013.834256> Πρόσβαση:29/8/22
- Morris-Suzuki, T. (2015). Beyond Racism: Semi-Citizenship and Marginality in Modern Japan. *Japanese Studies* 35 (1): 67–84. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10371397.2015.1014469> Πρόσβαση: 20/7/22
- Mullins, S., (2019). Jihadist infiltration of migrant flows to Europe. Perpetrators, modus operandi and policy implications. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-13338-2> Πρόσβαση:5/9/22
- Newsbeast.gr, (2018) Εθνικιστικά-Ακροδεξιά κόμματα στην Ευρώπη Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/4065775/o-chartis-tis-akrodexias-kai-toy-ethnikismoy-stin-eyropi> Πρόσβαση: 24/7/22
- Orcutta, M., Mussa, R., Hiama, L., Veizis, A., McCann, S., Papadimitriou, E., Ponthieu, A., & Knipper, M. (2020). EU migration policies drive health crisis on Greek islands. *The Lancet*, Διαθέσιμο στη δ/ση [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(19\)33175-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(19)33175-7/fulltext) Πρόσβαση: 16/7/22
- Papatzani, E., Leivaditi, N., Ilias, A. & Petracou, E. (2020). Reception Policies, Practices and Responses Greece Country Report. Respond Working Paper 2020/42 Διαθέσιμο στη δ/ση https://www.academia.edu/42113501/Reception_Policies_Practices_and_Responses_Greece_Country_Report Πρόσβαση:1/7/22
- Pavli, A. & Maltezos, H. (2017). Health problems of newly arrived migrants and refugees in Europe. *Journal of Travel Medicine*. Oxford Academic. Διαθέσιμο στη δ/ση https://www.researchgate.net/publication/320889079_Health_problems_of_newly_arrived_migrants_and_refugees_in_Europe Πρόσβαση:7/8/22
- Seychell, M., (2017) Refugee crisis: noble words need to be followed by concrete action, European Commission Directorate-General for Health and Food Safety. Διαθέσιμο στη δ/ση https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5839 Πρόσβαση:28 /6/22
- Statista, (2022a) Number of failed, foiled or completed terrorist attacks in the European Union (EU) from 2010 to 2021, by affiliation. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.statista.com/statistics/746562/number-of-arrested-terror-suspects-in-the-european-union-eu/> Πρόσβαση:29/7/22

Statista, (2022b) Number of suspects arrested for terrorism offences in the European Union (EU) from 2010 to 2021, by affiliation. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.statista.com/statistics/746578/number-of-arrested-terror-suspects-eu/> Πρόσβαση:29/7/22

Travis, A., (2015). Migrants, refugees and asylum seekers: what's the difference?, The Guardian, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.theguardian.com/world/2015/aug/28/migrants-refugees-and-asylum-seekers-whats-the-difference> Πρόσβαση: 28/6/22

Tsartas, P., Kyriakaki, A., Stavrinoudis, T., Despotaki, G., Doumi, M., Sarantakou, E. & Tsilimpokos, K. (2020). Refugees and tourism: a case study from the islands of Chios and Lesbos, Greece. *Current Issues in Tourism*, 23(11), 1311-1327. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13683500.2019.1632275?journalCode=rcit20> Πρόσβαση:19/7/22

Tsitselikis, K. (2018). Refugees in Greece: Facing a multifaceted labyrinth. *International Migration*. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/imig.12473> Πρόσβαση: 27/6/22

Ullah, A. & Huque, A. (2019). Demoralization-led migration in Bangladesh: A sense of insecurity-based decision-making model, Volume 5, Issue 4. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://doi.org/10.1177/2057891119867140> Πρόσβαση:29/7/22

Vasilakis, C. (2018). Massive Migration and Elections : Evidence from the Refugee Crisis in Greece. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/imig.12409> Πρόσβαση:22/8/22

Xenitidou, M. & Sapountzis, A. (2018). Admissions of racism in discourse on migration in Greece: Beyond the norm against prejudice? *European Journal of Social Psychology*, 48(6), 801-814. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/ejsp.2364> Πρόσβαση:20/7/22

ΕΣΤΙΑ, (2022). Στατιστικά στοιχεία. Διαθέσιμο στη δ/νση http://estia.unhcr.gr/el/home_page/ Πρόσβαση:12/7/22

Αγγελίδης, Δ. (2020) Η εποχή της διπλής κρίσης: Κορωνοϊός, σύνορα και αντιπροσφυγική πολιτική στην Ελλάδα. Σύνορα και κορωνοϊός:προσφυγική πολιτική και δημόσιος λόγος στην εποχή της διπλής κρίσης στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/athen/17366.pdf> Πρόσβαση:28/6/22

Αναγνωστόπουλος, Λ. (2017). Μετανάστευση και «επιπολιτισμικό άγχος». Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.eleftheria.gr/m/απόψεις/item/185757.html> Πρόσβαση:25/7/22

Αραμπατζή, Ε. (2022). Το Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο. Διαθέσιμο στη δ/νση https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/14781/1/ArampatziE_2022.pdf Πρόσβαση:8/7/22

Αρχηγείο Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής, (Α.Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ.),(2020). Έλεγχος θαλάσσιων συνόρων, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.hcg.gr/el/istoria-organosi/armodiothtes/elegxos-8alassiwn-synorwn/> Πρόσβαση:13/7/22

Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, (2022). Δράσεις συγχρηματοδοτούμενες από Ε.Ε. για την μεταναστευτική - προσφυγική Κρίση. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://geetha.mil.gr/draseis-sygcchrimatodotoymenes-apo-e-e-gia-tin-metanasteytiki-prosfygiki-krisi/> Πρόσβαση:14/7/22

Γεωργακόπουλος, Θ. (2020). Έρχονται να αλλοιώσουν τον πολιτισμό μας. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.kathimerini.gr/opinion/1062948/erchontai-na-alloiosoun-ton-politismo-mas/> Πρόσβαση:25/7/22

Γραφείο Κοινοβουλευτικού Ελέγχου, (2016). Διαχείριση του μεταναστευτικού-προσφυγικού ζητήματος στη χώρα μας. Στατιστικά στοιχεία. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/9559103.pdf> Πρόσβαση:13/7/22

Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ.), (2019) Γλωσσάριο για την μετανάστευση. Διαθέσιμο στη δ/νση https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_20.pdf Πρόσβαση: 25/6/22

Ελληνική Αστυνομία, (2014). Κ.Ο.ΔΙ.Σ.ΜΕ. Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.astynomia.gr/images/stories/2014/prokirikseis14/04062014-kodisme.pdf> Πρόσβαση:13/7/22

Ελληνική Αστυνομία, (2020). Δελτίο τύπου 28-09-2020: (33) μέλη Μ.Κ.Ο. και (2) υπήκοοι τρίτων χωρών, περιλαμβάνονται σε δικογραφία για οργανωμένο κύκλωμα διευκόλυνσης παράνομης εισόδου αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια, μέσω της νήσου Λέσβου. Διαθέσιμο στη δ/νση http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=97610&Itemid=2509&lang= Πρόσβαση:27/7/22

Ελληνική Αστυνομία, (2021a). Δελτίο τύπου 19-07-2021: (4) μέλη Μ.Κ.Ο. και (6) υπήκοοι τρίτων χωρών περιλαμβάνονται σε δικογραφία για οργανωμένη δράση ατόμων που δραστηριοποιούνταν στη διευκόλυνση της παράνομης εισόδου αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια μέσω των νησιών του Βορειοανατολικού Αιγαίου Διαθέσιμο στη δ/νση http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=103779&Itemid=2662&lang= Πρόσβαση:28/7/22

Ελληνική Αστυνομία, (2021b). Δελτίο τύπου 04-10-2021: Ανακοίνωση Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας σχετικά με τη σύλληψη από την Αντιτρομοκρατική Υπηρεσία (Δ.Α.Ε.Ε.Β.) 34χρονου αλλοδαπού κατηγορούμενου για συμμετοχή στην τρομοκρατική οργάνωση ISIS. Διαθέσιμο στη δ/νση http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=105526&Itemid=2714&lang= Πρόσβαση:29/7/22

Ελληνική Αστυνομία, (2022a). Στατιστικά στοιχεία. Διαθέσιμο στη δ/νση http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=78538&Itemid=2714&lang= Πρόσβαση:14/7/22

Ελληνική Αστυνομία, (2022b). Ετήσιες εκθέσεις οργανωμένου εγκλήματος. Διαθέσιμο στη δ/νση http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=27865&Itemid=73&lang= Πρόσβαση:18/7/22

ΕΛΣΤΑΤ, (2022). Έρευνα εργατικού δυναμικού Δ΄ τριμήνου 2021. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL21/>- Πρόσβαση:19/7/22

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2015) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ,το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική επιτροπή και την Επιτροπή περιφερειών. COM(2015) 240 final, Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για την Μετανάστευση. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/LSU/?uri=CELEX:52015DC0185> Πρόσβαση:10/7/22

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, (2017a). Η ανταπόκριση της ΕΕ στην προσφυγική κρίση: η προσέγγιση των κέντρων υποδοχής και ταυτοποίησης (hotspot). Διαθέσιμο στη δ/ση <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/483a9bfc-77f6-11e7-b2f2-01aa75ed71a1/language-el/format-PDF> Πρόσβαση:10/7/22

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, (2017b). Δελτίο τύπου. Τα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης (hotspot) λειτουργούν μεν, υπάρχουν όμως ακόμη κρίσιμα ζητήματα προς διευθέτηση, δηλώνουν οι ελεγκτές της ΕΕ. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.eca.europa.eu/el/Pages/NewsItem.aspx?nid=8320> Πρόσβαση:12/7/22

Ζαραφονίτου Χ., Χρυσοχόου Ε. (2015) Υπάρχουν ghettos στο κέντρο της Αθήνας; Εγκληματολογική διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων και αναπαρα- στάσεων, Εγκληματολογικές Μελέτες, τεύχος 1

Καθημερινή, (2019) Κυρ. Μητσοτάκης: Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε είναι μεταναστευτικό και όχι προσφυγικό. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.kathimerini.gr/politics/1045459/kyr-mitsotakis-to-provlima-poy-antimetopizoyme-einai-metanasteytiko-kai-ochi-prosfygiko/> Πρόσβαση:7/7/22

Καλαφάτης Α. (2020). Το τέμενος στο Βοτανικό θα φέρει το κλείσιμο των 90 παράνομων τζαμιών; Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.ethnos.gr/greece/article/131597/totemenosstobotanikothafereitokleisimoton90paranomontz-amion> Πρόσβαση:29/7/22

Κουσουνής, Σ. (2016). Κατά 750 εκατ. μειώθηκαν τα έσοδα από τον τουρισμό στο οκτάμηνο του 2016. Διαθέσιμο στη δ/ση :<https://www.kathimerini.gr/economy/local/880311/kata-750-ekameiothikan-ta-esoda-apo-ton-toyrismo-sto-oktamino-toy-2016/> Πρόσβαση:20/8/22

ΚΥΑ 10616/2020 (ΦΕΚ Β΄ 3820) Καθορισμός λειτουργίας του «Μητρώου Ελληνικών και Ξένων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ)» και του «Μητρώου Μελών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ)», που δραστηριοποιούνται σε θέματα διεθνούς προστασίας, μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης εντός της Ελληνικής Επικράτειας. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/koine-upourgike-apophase-oik-10616-2020.html> Πρόσβαση:8/8/22

Μιχαλολιάκος Ι. (2021). Ανάλυση της διαβάθμισης κινδύνου των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα από την εποχή της ελληνικής κρίσης χρέους μέχρι σήμερα. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/handle/123456789/6394> Πρόσβαση: 25/7/22

Μπάγκαβος Χ. και Παπαδοπούλου Δ. (2002). Μεταναστευτικές τάσεις και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, Μελέτη ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ. Διαθέσιμο στη δ/ση https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/02/files/MELETH_15.pdf Πρόσβαση:20/9/22

Μπασκάκης, Ι. (2017). Δεν μας έφτανε η Χρυσή Αυγή, βγήκε παγανιά και το ΑΡΜΑ. Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/98323_den-mas-eftane-i-hrysi-aygi-bgike-pagania-kai-arma Πρόσβαση:22/8/22

Νικουόδη, Α. (2019). Η ΚΕΠΠΑ και η συμβολή της στην επίλυση του προσφυγικού ζητήματος και της διεθνούς τρομοκρατίας. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://core.ac.uk/download/228081259.pdf> Πρόσβαση:19/7/22

Νόμος 2800/2000 Αναδιάρθρωση Υπηρεσιών Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, σύσταση Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ 41/Α/29-2-2000. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.e-nomothesia.gr/kat-astynomikos-astynomia/armodiotetes-organon/n-2800-2000.html> Πρόσβαση:13/7/22

Νόμος 4150/2013 Ανασυγκρότηση του Υπουργείου Ναυτιλίας και Αιγαίου και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α-102/29-4-2013 Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.e-nomothesia.gr/kat-naytilia-nausiploia/n-4150-2013.html> Πρόσβαση:13/7/22

Νόμος 4375/2016 Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου, Αρχής Προσφυγών, Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης σύσταση Γενικής Γραμματείας Υποδοχής, προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιτύπωση)» (L 180/29.6.2013), διατάξεις για την εργασία δικαιούχων διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις, (ΦΕΚ Α' 51/3-4-2016) Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.taxheaven.gr/law/4375/2016> Πρόσβαση:1/7/22

Νόμος 4619/2019 - ΦΕΚ 95/Α/11-6-2019 - Κύρωση του Ποινικού Κώδικα. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.e-nomothesia.gr/kat-kodikos-nomothesias/nomos-4619-2019-phek-95a-11-6-2019.html> Πρόσβαση:25/8/22

Νόμος 4636/2019 Περί Διεθνούς Προστασίας και άλλες διατάξεις. (ΦΕΚ 169/Α/1-11-2019) Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/prosphuges-politiko-asulo/nomos-4636-2019-phek-169a-1-11-2019.html> Πρόσβαση:10/7/22

Νόμος 4686/2020 Βελτίωση της μεταναστευτικής νομοθεσίας, τροποποίηση διατάξεων των νόμων 4636/2019 (Α' 169), 4375/2016 (Α' 51), 4251/2014 (Α' 80) και άλλες διατάξεις. (ΦΕΚ Α' 96/12-05-2020) Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.taxheaven.gr/law/4686/2020> Πρόσβαση:8/7/22

Νόμος 4781/2021 Οργάνωση και λειτουργία Υπουργείου Εξωτερικών, Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού, ρύθμιση θεμάτων διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α 31/28.2.2021 Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.e-nomothesia.gr/diplomatiki-nomothesia-diethneis-organismoi/nomos-4781-2021-phek-31a-28-2-2021-1.html> Πρόσβαση:14/7/22

Παπαγιαννάκης, Λ. (2020) Πολιτική ρητορεία, πρακτικές και πολιτικές ένταξης στο δημοκρατία και ανθρώπινα δικαιώματα. Σύνορα και κορωνοϊός:προσφυγική πολιτική και δημόσιος λόγος στην εποχή της διπλής κρίσης στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/athen/17366.pdf> Πρόσβαση:28/6/22

Πρώτο Θέμα, (2015). Από τη Λέρο είχαν περάσει δύο από τους τζιχαντιστές της επίθεσης στο Παρίσι. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.protothema.gr/greece/article/527238/apo-ti-lero-eihe-perasei-o-enas-apo-tous-tromokrates-sto-stade-de-france/> Πρόσβαση:30/7/22

Σουλιώτης, Γ. (2018). Μπίζνες αναρχικών με πρόσφυγες στα Εξάρχεια. Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.kathimerini.gr/973780/gallery/epikairothta/ereynes/mpiznes-anarxikwn-me-prosfyges-sta-e3arxeia>. Πρόσβαση:5/9/22

Σύμβασις περί του καθεστώτος των προσφύγων (1951). Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2018/01/04-symvasiprotokollo.pdf> Πρόσβαση:25/6/22

Συρίγος, Α. (2017). Ισλαμική τρομοκρατία: Κινδυνεύει η Ελλάδα; Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.kathimerini.gr/society/924175/islamiki-tromokratia-kindynevei-i-ellada/> Πρόσβαση:29/7/22

Συρίγος, Α. (2020). Για τα γκέτο της Ελλάδας. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.kathimerini.gr/politics/561206704/aggelos-syrigos-gia-ta-gketo-tiselladas> Πρόσβαση:17/7/22

Τσουφλίδου Α. και Χατζηαντωνίου Θ., (2019). Τοπικές πολιτικές ένταξης μεταναστών στην Ελλάδα: Καλές πρακτικές και η περίπτωση της Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο στη δ/νση http://ikee.lib.auth.gr/record/304209/files/TSOULFIDOU_CHATZIANTONIOU_DE.pdf Πρόσβαση:4/7/22

Υπατη Αρμοστεία, (2021). Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας. Ετήσια Έκθεση 2021 Διαθέσιμο στη δ/νση https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2022/08/ETHSIA-EKTHESH-2021_GR_TELIKO-1.pdf Πρόσβαση:23/7/22

Υπατη Αρμοστεία, (2022). Αριθμός χερσαίων και θαλάσσιων αφίξεων κατά τα έτη 2015-2021. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://data.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179> Πρόσβαση:27/6/22

Υπηρεσία Ασύλου. (2022). Ενημερωτικά σημειώματα. Διαθέσιμο στη δ/νση https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2022/01/Δεκέμβριος-2021_YMA-GR-Ενημερωτικό-ΔΙΕΘΝΗ-ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ-1.pdf Πρόσβαση:14/7/22

Υπουργείο Εξωτερικών, (2020). Διαβούλευση για το σχέδιο νόμου «Οργάνωση και Λειτουργία Υπουργείου Εξωτερικών» Μέρος Α' – Αποστολή και διάρθρωση του Υπουργείου Εξωτερικών Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.opengov.gr/ypex/?p=605> Πρόσβαση:14/7/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (2021a) Ετήσιο Σχέδιο Δράσης 2021. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.government.gov.gr/wp-content/uploads/2021/03/Υπουργείο-Μετανάστευσης-και-Ασύλου.pdf> Πρόσβαση: 7/7/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (2021b). Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη. Διαθέσιμο στη δ/νση <https://migration.gov.gr/migration-policy/integration/politiki-entaxis-se-ethniko-epipedo/ethniki-stratigiki/> Πρόσβαση:8/7/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, (2020a). Ενημερωτικό Δελτίο για τις Επιστροφές Α'Εξάμηνο 2020. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://migration.gov.gr/enimerotiko-deltio-gia-tis-epistrofes-aexamino-2020/> Πρόσβαση: 7/7/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, (2020b). Ξεκινά η λειτουργία του Μητρώου ΜΚΟ και μελών ΜΚΟ στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://migration.gov.gr/xekina-i-leitoyrgia-toy-mitrooy-mko-kai-melon-mko-sto-yπουργείο-metanasteysis-kai-asyloy/> Πρόσβαση: 8/8/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, (2021c). Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.) & Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές Νήσων (Κ.Ε.Δ.Ν.) Διαθέσιμο στη δ/ση <https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/kyt-domes/> Πρόσβαση: 8/7/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, (2021d). Αποστολή της ΥΠ.Υ.Τ. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://migration.gov.gr/ris2/h-ypiresia-2/> Πρόσβαση: 10/7/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, (2022a). Κέντρα Ένταξης Μεταναστών. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://migration.gov.gr/migration-policy/integration/draseis-koinonikis-entaxis-se-ethniko-epipedo/kentra-entaxis-metanaston/> Πρόσβαση: 28/6/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, (2022b). Δελτίο τύπου. Ν. Μηταράκης: "Προχωρήσαμε σε αποσυμφόρηση και των νησιών, και της ενδοχώρας και της Αθήνας – Οι νέες κλειστές ελεγχόμενες δομές λειτουργούν αποτρεπτικά. Αναδεικνύουν την ιδεολογική άβυσσο που μας χωρίζει με τον ΣΥΡΙΖΑ". Διαθέσιμο στη δ/ση [https://migration.gov.gr/n-mitarakis-prochorisame-se-aposymforisi-kai-ton-nision-kai-tis-endochoras-kai-tis-athinas-oi-nees-kleistes-elegchomenes-domes-leitoyrgoun-apotreptika-anadeiknyoun-tin-ideologiki/](https://migration.gov.gr/n-mitarakis-prochorisame-se-aposymforisi-kai-ton-nision-kai-tis-endochoras-kai-tis-athinas-oi-nees-kleistes-elegchomenes-domes-leitoyrgoun-apotreptika-anadeiknyoun-tin-ideologiki-abyssou-pou-mas-chorizei-me-ton-syryza/) Πρόσβαση: 12/7/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, (2022c). Στατιστικά στοιχεία. Εθνική κατάσταση για το προσφυγικό / μεταναστευτικό ζήτημα. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://migration.gov.gr/statistika/> Πρόσβαση: 12/7/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, (2022d). Δομές Φιλοξενίας /Προσωρινής Υποδοχής. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://migration.gov.gr/ris/perifereiakes-monades/domes/> Πρόσβαση: 12/7/22

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, (2022e). Αρχή Προσφυγών. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://migration.gov.gr/nomothesia-1-2/nomothesia-archi-prosfygon/> Πρόσβαση: 7/7/22

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, (2012). Δελτίο τύπου 04-08-2012: Σημερινές δηλώσεις του Υπουργού Δημόσιας Τάξης & Προστασίας του Πολίτη κ.Ν.Δένδια για την επιχείρηση ΞΕΝΙΟΣ ΖΕΥΣ. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.minocp.gov.gr/2012/08/04/04-08-2012-simerines-diloseis-tou-yπουργου-dimosias-taxis-prostasias-tou-politi-k-n-dendia-gia-tin-epicheirisi-xenios-zefs-2/> Πρόσβαση: 1/7/22

Χατζηάστρου Μ. (2020) Ισλαμικό κράτος: Μεταναστευτικό ρεύμα και τρομοκρατική απειλή στην Ευρώπη. Διαθέσιμο στη δ/ση <https://elisme.gr/islamiko-kratos-metanasteytiko-reyma-tromokratiki-apeili-stin-eyropi/> Πρόσβαση: 29/7/22